№7940

การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้าน

ความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม

โครงการการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๔๒

การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย
ด้าน
ความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม

เอกสารประกอบโครงการ

การศึกษาศักยภาพของเด็กไทย

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2542

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....ก

สารบัญ.....ข

บทที่ 1 บทนำ.....1

หลักการและความเป็นมาของการพัฒนา..... 1

วัตถุประสงค์ของการพัฒนา.....2

ขอบเขตของการพัฒนา.....2

ข้อจำกัดในการพัฒนา.....3

ประโยชน์ที่คาดหวังจากการพัฒนา.....3

ขอบเขตของนิยามศัพท์.....4

บทที่ 2 กรอบแนวคิดของทฤษฎีและข้อเขียนที่เกี่ยวข้อง 14

1. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....14

2. ข้อเสนอแนะในการสอนคุณลักษณะทางจริยธรรมของกรมสามัญศึกษา.....23

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมและค่านิยมทางจริยธรรมอื่น ๆ.....38

4. มาตรการการวัดผลประเมินผล.....54

บทที่ 3 ข้อเสนอแนะในการจัดหลักสูตรระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม.....64

ความเป็นมา.....64

จุดประสงค์ของหลักสูตร.....64

ขอบเขตของเนื้อหา.....65

การจัดการเรียนการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม.....66
-การจัดการเรียนการสอนที่แยกออกมาเป็นกลุ่มวิชาหรือเนื้อหาเฉพาะ.....66
-การจัดการสอนในลักษณะของการสอดแทรกลงไปในวิชาหลักที่มีอยู่เดิม 72
บทที่ 4 ตัวอย่างเสนอแนะแนวการจัดการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม.....78
ตัวอย่างเสนอแนะแนวการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับประถมศึกษาที่จัดสอนแยกเป็นกิจกรรมหลัก 78
ตัวอย่างเสนอแนะแนวการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับมัธยมศึกษาที่จัดสอนแยกเป็นกิจกรรมหลัก 96
ตัวอย่างแผนการสอนที่สอดแทรกศักยภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับประถมศึกษา.....110
ตัวอย่างแผนการสอนที่สอดแทรกศักยภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับมัธยมศึกษา.....114
เอกสารอ้างอิง.....121
คณะผู้จัดทำ.....127

ขอบเขตของนิยามศัพท์

ในการศึกษาหาแนวทาง รูปแบบ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในด้านการสื่อความหมายของคำต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ ในอันดับแรกสุดนี้ ผู้พัฒนาใคร่ขอกล่าวถึงความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแยกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ

ส่วนแรกขอกล่าวถึงขอบข่ายความหมายของคำว่า ขยัน อดทน ประหยัดและอดออม

ประการต่อมาเนื่องจากผู้พัฒนาได้พบปัญหาทันทีในระยะแรกของการศึกษาเอกสารด้านหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนทั้งข้อเขียนและผลงานด้านวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำว่า ขยัน อดทน ประหยัดและอดออม คือปัญหาการทับซ้อนกันด้านความหมายของคำ 4 คำ คือ คำว่า ศักยภาพของเด็กไทย จิตพิสัย ค่านิยม และจริยธรรม จึงใคร่ขอศึกษาวิเคราะห์แยกความหมาย และความทับซ้อนของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแยกกล่าวเป็นหัวข้อใหญ่ 2 หัวข้อคือ

1. ขอบข่ายความหมายของคำว่า ขยัน อดทน ประหยัดและอดออม
2. ขอบข่ายความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบข่ายความหมายของคำว่า ขยัน อดทน ประหยัดและอดออม

1.1 ความหมายของคำตามแนวทางการศึกษา

ตามเอกสารในโครงการการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย (กรมวิชาการ 2540 : 29 - 30) ได้ให้นิยามคำทั้ง 4 คำไว้ดังนี้

ขยัน หมายถึง ความตั้งใจและกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกได้แก่

นิศา ด่านวิริยะกุล (2527 : 8) ได้จัดความขยันหมั่นเพียรเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรม เรียกว่า "จริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียร" โดยได้นิยามว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานที่ทำและทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่และอุตสาหะ โดยแบ่งจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรออกเป็น 4 ด้านย่อย คือความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานของตนเอง ความขยันหมั่นเพียรในการช่วยเหลืองานของครอบครัว และความขยันหมั่นเพียรในกิจกรรมของโรงเรียน

ศศวรรณ เทศศรีเมือง (2535 : 6) ได้นิยามศัพท์เฉพาะในงานวิทยานิพนธ์ซึ่งได้ดำเนินการไว้ว่า ความขยันหมั่นเพียรในการเรียน หมายถึง การกระทำของนักเรียนที่แสดงถึงความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน มีความพยายามทำงานและร่วมกิจกรรมที่ครูกำหนดขณะที่มีการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ชัดเจน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความขยันหมั่นเพียรในการเรียนขณะที่ครูสอน ได้แก่
   - เข้าชั้นเรียนตรงเวลา
   - ตั้งใจฟังครูอธิบาย ไม่เล่น ไม่คุย ไม่เหม่อลอย ไม่แหย่เพื่อน
   - แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียน
   - ถามคำถามครูเกี่ยวกับบทเรียน
   - ตอบคำถามครูเกี่ยวกับบทเรียน
2. ความขยันหมั่นเพียรในการเรียนขณะที่ครูให้งานทำ ได้แก่
   - ทำงานที่ครูมอบหมายเสร็จทันเวลา
   - กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ครูมอบหมาย

ยุพดี ปิดตะคุ (2537 : 5 - 6) ได้นิยามคำว่า ความขยันหมั่นเพียรในการเรียนในงานวิทยานิพนธ์ที่ได้ดำเนินการไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในด้านการเรียนโดยแสดงความตั้งใจ เอาใจใส่ มีความพยายาม อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากตัว

นักเรียนหรือสิ่งแวดล้อม ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลาหรือก่อนเวลาที่กำหนด มีความกระตือรือร้น เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จ โดยได้แบ่งความขยันหมั่นเพียรออกเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

1. ความขยันหมั่นเพียรในการเรียนขณะที่ครูบรรยายได้แก่
   - ตั้งใจฟังครูอธิบาย ได้แก่ ไม่พูดคุย เล่น ในขณะที่ครูสอน ไม่นำงานของวิชาอื่นขึ้นมาทำ ไม่นำหนังสือการ์ตูนขึ้นมาอ่าน มองครูขณะที่ครูสอน ไม่นั่งเหม่อลอย ทำท่าครุ่นคิดเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน ไม่สนใจเรียน มองออกไปนอกห้องเรียน
   - ถามและตอบคำถามของครูเกี่ยวกับบทเรียน
   - แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียน
2. ความขยันหมั่นเพียรในการเรียนในขณะที่ครูแบ่งงานกลุ่มให้ทำ
   - ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงานกลุ่ม ได้แก่ ช่วยเพื่อนทำงาน ช่วยแสดงความคิดเห็นในการทำงาน และไม่ปฏิเสธเมื่อเพื่อนมอบหมายงาน
   - มีความรับผิดชอบต่องาน ได้แก่ ตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายให้ทำ ทำรายงานโดยให้เสร็จทันเวลา และก่อนเวลาที่กำหนด

ในชุดการสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐานความขยันหมั่นเพียร ได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2529)

ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน และได้แยกความขยันหมั่นเพียรออกเป็น 3 ส่วนย่อย คือ

<u>ความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน</u> หมายถึง การที่นักเรียนมีความรักความตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน ไม่ย่อท้อแม้บางครั้งบทเรียนนั้นจะยาก หรือมีอุปสรรคต่าง ๆ บางอย่าง ก็มานะทำจนกระทั่งสำเร็จ เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้เวลานั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนของตน โดยอ่านหนังสือศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่เรียนไปทุกวันและเตรียมตัวศึกษาบทเรียนมาล่วงหน้าทุกครั้ง เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัย

การประหยัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญอันหนึ่งในสังคมของชนชาติที่ถือว่าเป็น "อารยชน" เพราะถ้าประชาชนในชาติรู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ สังคมและประเทศชาตินั้นจะมีเศรษฐกิจดี มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง

ในเอกสารชุดการสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐานการประหยัดและออม (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา : 2529) ได้นิยามคำว่า ประหยัดและออม ไว้ดังนี้

การประหยัดและออม หมายถึง การรู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตนและสังคม โดยแบ่งการประหยัดออกเป็น 3 ส่วนย่อย คือ

<u>การประหยัดเวลา</u> หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักวางแผนใช้เวลาของตนและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด ในเรื่องการใช้เวลาเดินทางไปโรงเรียนและเดินทางกลับบ้าน การใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัดทบทวนบทเรียน และหาความรู้เพิ่มเติม การใช้เวลาในการทำธุรกิจส่วนตัว การใช้เวลาในการนอน การพักผ่อน และทำงานอดิเรก การใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชน และสังคม

<u>ประหยัดเงิน</u> หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน ใช้เงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด เหมาะสมกับรายรับ และมีการเก็บออมยับยั้งความต้องการของตนอันมีผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอควร ตัดสินใจใช้เงินโดยคำนึงถึงประโยชน์ความคุ้มค่า ความจำเป็นของตนเองอย่างรอบคอบ ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป

<u>การประหยัดในด้านสิ่งของเครื่องใช้</u> หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักใช้เครื่องใช้สิ่งของเครื่องใช้ทั้งของตนเองและส่วนรวมให้ได้ประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด รักษา ซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ของตนเองและส่วนรวมให้ใช้งานได้อยู่เสมอ ไม่ใช้จ่ายสิ่งของเครื่องใช้อย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นด้วยความเคยชินหรือความสะดวกสบายของตน ให้ความร่วมมือในการประหยัดไฟฟ้าและน้ำประปาของส่วนรวม

บทที่ 2
กรอบแนวคิดทฤษฎีและข้อเขียนที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารที่ค้นคว้ามาได้ ได้ข้อชี้นำประการหนึ่งว่าหากจะศึกษาศักยภาพของเด็กไทยให้ถ่องแท้ โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้เด็กไทยมีศักยภาพที่พึงปรารถนาดังกล่าวแล้ว การศึกษาส่วนหนึ่งจะต้องลงลึกไปศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านจิตพิสัย พัฒนาการทางด้านจริยธรรม แนวชี้แนะการจัดดำเนินการเรียนการสอนเพิ่มเติมด้วยอีกส่วนหนึ่ง เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างแนวคิดการจัดการเรียนการสอน ในที่นี้จึงได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ คือ

1. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
   1.1 พัฒนาการทางด้านจิตพิสัย
   1.2 ทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
   1.3 ทฤษฎีการทำค่านิยมให้กระจ่าง
   1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
   1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบของแบนดูรา
2. ข้อเสนอแนะในการสอนคุณลักษณะทางจริยธรรมของกรมสามัญศึกษา
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัด และอดออม และค่านิยมทางจริยธรรมอื่น ๆ
4. มาตรการการวัดผลประเมินผล

แต่ละข้อมีสาระดังนี้

1. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 พัฒนาการทางด้านจิตพิสัย

แครธโฮห์ล (Krathwohl D.R.) และคณะ ได้จัดแบ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนจากต่ำสุดไปหาสูงสุดทางด้านจิตพิสัยและความเกี่ยวข้องของระดับพัฒนาการกับคำว่าการปรับตัว ค่านิยม ทัศนคติ ความซาบซึ้ง และความสนใจไว้ดังนี้

แผนภูมิพัฒนาการทางด้านจิตพิสัย

1. การรับรู้	1.1 การรู้ตัว	
	1.2 ตั้งใจรับรู้	
	1.3 ให้ความสนใจ	
2. การตอบสนอง	2.1 เกิดการตอบสนอง	
	2.2 ตั้งใจตอบสนอง	ความสนใจ
	2.3 ตอบสนองอย่างพึงพอใจ	ความซาบซึ้ง
3. ค่านิยม	3.1 ยอมรับค่านิยม	ทัศนคติ
	3.2 เลือกค่านิยม	ค่านิยม
	3.3 กระทำตามค่านิยม	การปรับตัว
4. จัดระบบภายในตน	4.1 สร้างเป็นค่านิยมภายใน	
	4.2 พัฒนาเป็นระบบค่านิยมในตน	
5. พัฒนาเป็นบุคลิกภาพ	5.1 ลงมือปฏิบัติเป็นการทั่วไป	
	5.2 ก่อเกิดเป็นลักษณะประจำตน	

(Krathwohl, D.R. and others 1964 : 37)

1.2 ทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผู้เสนอทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงนามธรรม (Moral Reasoning) คือ โคลเบอร์ก (Kohlberg) (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2529 : 113 - 117) คำว่า เหตุผลเชิงนามธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการที่จะเลือกกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลดังกล่าวนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจดังกล่าว การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบได้ว่า บุคคลผู้ที่มีระดับจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกัน อาจมีการกระทำคล้ายคลึงกันได้ และบุคคลที่มีการกระทำที่เหมือนกัน อาจมีเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรมต่างกันได้เช่นกัน

ขั้นที่ 3 เลือกกระทำตามผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนและบุคคลในวัยเดียวกันเพราะเด็กในวัยนี้ยังไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของคนอื่น

ขั้นที่ 4 เลือกกระทำตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมของตน เพราะรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนด หรือคาดหมาย

ระดับ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการคิดไตร่ตรอง หรือชั่งใจโดยตนเองเสียก่อน แล้วจึงตัดสินใจไปตามแต่ที่จะเห็นว่าความสำคัญของสิ่งใดจะมากกว่ากัน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย คือ

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นที่เลือกกระทำเพราะเห็นว่าการกระทำนั้นไม่ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น โดยเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก เป็นขั้นที่บุคคลสามารถควบคุมและบังคับตนเองได้

ขั้นที่ 6 เป็นขั้นสูงสุด โดยบุคคลที่พัฒนาตนเองจนมีเหตุผลทางจริยธรรมสูงถึงขั้นนี้สามารถนำเอาความรู้สากลที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ในสังคมของตนมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกการกระทำของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

แนวคิดขั้นพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีดังนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ จะต้องเกิดขึ้นตามลำดับ คือ พัฒนาการจากขั้นที่ 1 เรื่อย ๆ ไปจนถึงขั้นที่ 6 ไม่มีการข้ามขั้น ไม่มีการย้อนขั้น และไม่มีการเร่งขั้น

2. จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลของการไตร่ตรอง ในการคิดไตร่ตรองจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ข้อมูลที่นำมาพิจารณาส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ทางสังคมที่รับเข้ามาใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้มาจากการฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่สูงกว่าระดับพัฒนาการของตน 1 ขั้น หากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน จะเกิดความรู้สึกที่ไม่สมดุลย์ขึ้นในตัวบุคคลนั้น และหาหนทางปรับ

จากแนวคิดทั้งหมดของทฤษฎีนี้ นำไปสู่แนวความคิด การควบคุมพฤติกรรมด้วยปัญญา โดยจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรหลัก 3 ตัวคือ

ก. ความเชื่อเกี่ยวกับกฎเกณฑ์เงื่อนไข

ความเชื่อของมนุษย์ที่ว่า การกระทำหนึ่ง ๆ จะก่อให้เกิดผลกรรมคือสิ่งใด เป็นสิ่งสำคัญที่กำกับพฤติกรรมมนุษย์ โดยความเชื่อเกี่ยวกับผลของกรรมที่เกิดขึ้นนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่เป็นจริงเสมอไป เช่น ความเชื่อเรื่องที่ว่า หากไม่ทำตามกฎของหมู่บ้านแล้วจะทำให้เทวดาประจำหมู่บ้านลงโทษ ก็จะนำไปสู่การกระทำตามกฎของหมู่บ้าน

ข. การคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนและความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่า เขาคาดหวังว่า ตัวเขาเองสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้หรือไม่ และคาดหวังว่าพฤติกรรมดังกล่าวนั้นจะนำไปสู่ผลที่คิดไว้หรือไม่ เช่น นักเรียนคนที่อาสาออกไปทำเลขที่กระดานดำนั้น ย่อมจะต้องคาดหวังว่า ตนเองสามารถทำเลขข้อนั้นได้ และการออกไปทำเลขได้ ก็ควรจะได้รับความดีคือ ได้รับการยกย่องชมเชยว่าเป็นคนที่มีความสามารถสูง

ค. ระดับของสิ่งจูงใจ

ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองนั้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากตนเองเคยทำพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จ หรือเกิดจากการสังเกตการกระทำของคนอื่น หรือเกิดจากการชักจูงตนเอง หรือมีบุคคลอื่นมาชักจูงให้เชื่อว่าตนเองสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้ การปลูกฝังจริยธรรมตามแนวของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม คือการจัดประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์การตัดสินความถูกผิดของการกระทำ เกิดความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม และเกิดความเชื่อในผลที่ดีเกิดขึ้นจากการบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และการจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรม และต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้ง (1) ประสบการณ์ตรง (2) ตัวอย่าง และ (3) คำชี้แนะ โดยถ้าหากว่าคำอธิบายชี้แนะมีลักษณะ เป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นกฎเกณฑ์หรือความสัมพันธ์ต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน และ

จากตัวอย่างที่ประสบพบเห็น หรือได้รับการบอกเล่าด้วยแล้ว การเรียนรู้ก็จะเกิดในลักษณะที่ตรงเป้าและมีประสิทธิผลมากขึ้น

1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบของแบนดูรา

ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบนี้ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยแยกกล่าวในที่นี้เพื่อความชัดเจน ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นคือ แบนดูรา (Bandura) โดยแบนดูราเสนอทฤษฎีว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออกมานั้นแท้จริงแล้วเกิดจากการที่บุคคลนั้นสังเกตเห็นบุคคลอื่นกระทำก่อน แล้วตนก็เลยนำเอาแนวการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว นั้นมาเป็นต้นแบบในการกระทำของตนบ้าง แบนดูราเรียกพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งกระทำ แล้วส่งผลให้บุคคลอื่นนำไปเป็นแนวทางการกระทำว่า เป็นพฤติกรรมตัวแบบหรือพฤติกรรมแม่แบบ (Modeling) (Bandura 1986 :47) โดยกระบวนการของการเกิดพฤติกรรมการกระทำตามแบบนั้น แบนดูราได้แบ่งออกเป็น 4 กระบวนการคือ

1. กระบวนการของการให้ความสนใจในตัวแบบ (Attention Processes) กระบวนนี้ เป็นขั้นตอนที่บุคคลสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นหรือคือการสังเกตพฤติกรรมตัวแบบของบุคคลในสังคม

2. กระบวนการจดจำจัดเก็บ (Retention Processes) กระบวนการนี้จะเป็นกระบวนการที่จดจำจัดเก็บพฤติกรรมแม่แบบที่ตนสังเกตได้ไว้ในความทรงจำของตน

3. กระบวนการกระทำตามพฤติกรรมแม่แบบ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่บุคคลแสดงออกเป็นพฤติกรรมโดยการกระทำนั้นเป็นผลมาจากพฤติกรรมแม่แบบที่ตนจดจำไว้

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ในส่วนนี้ แบนดูราหมายความว่า พฤติกรรมแม่แบบที่คนจดจำไว้นั้น คนจะยังไม่แสดงออก จนกว่าจะมีภาวะ หรือเกิดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมาเป็นตัวจูงใจ (Incentives) กระตุ้นให้คนประสงค์ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา เงื่อนไขหรือสิ่งจูงใจที่ว่านี้ แบนดูราจัดออกเป็น 3 ลักษณะหลักคือ

สิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยจากภายนอก (External Incentives)

สิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยจากผลการกระทำ (Vicarious Incentives)

สิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยจากส่วนบุคคล (Self Incentives)

ซึ่งหลักการของการใช้ ตัวแบบ ต้นแบบ หรือ แม่แบบ นี้เป็นแนวทางหลักที่มีการนำมาใช้ เพื่อพัฒนานักเรียนในพฤติกรรมทางด้านจิตพิสัยมากแนวทางหนึ่งในประเทศไทย ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปในหัวข้อที่ 3

2. ข้อเสนอแนะในการสอนคุณลักษณะทางจริยธรรมของกรมสามัญศึกษา

ในเอกสารชื่อ "หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม" ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529 : 7 - 9) ได้กล่าวถึงหลักการสอนด้านคุณลักษณะไว้ประการหนึ่งดังนี้

การจัดสภาพการเรียนการสอนหรือการจัดเหตุการณ์สอนเป็นสภาพที่อยู่ภายนอกตัวผู้เรียน เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งตามทฤษฎีสมัยใหม่เรียกว่า "**สภาพภายนอก**" ส่วนกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเรียกกว่า "**สภาพภายใน**"

พร้อมกันนั้นได้เสนอ ลำดับขั้นตอนการสอนด้านคุณลักษณะแยกออกเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. เร้าความสนใจ
2. แจ้งจุดประสงค์
3. ทบทวนความรู้เดิม
4. เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์ช่วย
5. ครูให้แนวความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานพอที่นักเรียนจะฝึกปฏิบัติต่อไป
6. นักเรียนปฏิบัติ
7. นักเรียนทราบผลการปฏิบัติ
8. ประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์
9. เน้นให้เกิดความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในสภาพการณ์อื่น

รวมทั้งได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรมไว้ 4 วิธีการหลักดังนี้

1. การปรับพฤติกรรม
2. การทำค่านิยมให้กระจ่าง
3. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
4. กระบวนการกลุ่ม

โดยแนวทางแต่ละวิธีมีรายละเอียดดังนี้

1. การปรับพฤติกรรม

พฤติกรรมในที่นี้ หมายถึงอาการที่บุคคลแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก เช่น การเดิน การพูด และหมายความรวมไปถึงพฤติกรรมภายใน เช่น ความกลัว ความเกลียด เป็นต้น โดยแนวคิดยึดหลักว่ากลุ่มคนที่อยู่รวมกันมาก ๆ เป็นสังคมนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ มีระบบ จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ สำหรับควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ ก็จะต้องปรับพฤติกรรมให้เข้าสู่แนวทางที่พึงประสงค์จึงจะมีชีวิตที่สงบสุข

เทคนิคการปรับพฤติกรรมแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1.1 เทคนิคที่ใช้เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่นักเรียนไม่เคยกระทำมาก่อน แยกย่อยออกได้เป็น

1.1.1 การแต่งพฤติกรรม (Shaping) ใช้ในการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งผู้เรียนไม่เคยกระทำมาก่อน เช่น การนำเอาเงินหยอดกระป๋องออมสิน

1.1.2 การใช้ตัวแบบ (Modeling) วิธีการนี้ใช้การสร้างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แล้วให้กลุ่มเป้าหมายทำตาม เช่น การเล่นบทบาทสมมติของผลที่เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนคนหนึ่งขี้เกียจไม่ยอมทำการบ้าน การดูตัวอย่างของผลที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ไม่รู้จักประหยัดอดออม

จ. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้นักเรียนแสดงออกซึ่งพึงประสงค์ไว้ด้วย

ฉ. ให้การเสริมแรง กับพฤติกรรมที่ต้องการให้นักเรียนแสดงออก

1.3. 4 การแก้ไขเกินกว่าเหตุ (Over Correction)

เป็นการให้นักเรียนแก้ไขพฤติกรรมที่ทำผิดให้มากกว่าที่กระทำลงไปจริง เช่น นักเรียนไม่ยอมทำการบ้านที่สั่งจำนวน 2 ข้อ ครูก็สั่งให้นักเรียนทำการบ้านมาส่ง 4 ข้อในวันรุ่งขึ้น

1.3.5 การปรับสินไหม (Response Cost)

เป็นการถอดสิ่งที่นักเรียนพอใจออกหลังจากที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น นักเรียนเปิดพัดลมทิ้งไว้แม้ไม่มีใครอยู่ในชั้นเรียน ครูสั่งให้นักเรียนงดเปิดพัดลมเป็นเวลา 3 วัน

2. การทำค่านิยมให้กระจ่าง

แนวคิดนี้เป็นการหาหนทางให้คนแต่ละคนรู้จักตนเอง และรู้จักคนอื่น ในความหมายคือต้องการให้รู้ว่าตนเองคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร ต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น มุ่งให้แต่ละคนสำรวจตนเอง โดยจะมีฝ่ายหนึ่งช่วยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคคำถามปลายเปิด อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในตนเองอย่างกระจ่างแจ้ง ตัวอย่างเช่น

ถาม ถ้านักเรียนเห็นเงิน 500 บาท ตกอยู่ที่ถนนในโรงเรียน ไม่มีใครเลย ในขณะนั้นนักเรียนจะทำอย่างไร

ตอบ เก็บเงินแล้วนำไปส่งครู

ถาม ทำไมจึงนำไปให้ครู

ตอบ ครูจะได้ประกาศหาเจ้าของและคืนเขาไป

ถาม ทำไมนักเรียนจึงอยากคืนเงินให้เจ้าของ ไม่อยากได้เงินเองหรือ

ตอบ อยากได้เงิน แต่เงินนี้ไม่ใช่ของเรา เจ้าของเขาไม่ได้ให้เรา ยังเป็นสิทธิของเขา เขาควรมีสิทธิในเงินนี้อยู่

โดยขั้นตอนในการสร้างค่านิยม เขียนได้ดังนี้

การเลือก 1. ให้โอกาสเลือกอย่างเสรี

2. มีทางเลือกหลาย ๆ ทาง

3. ให้โอกาสคิด พิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นไปตามลำดับขั้น

การให้ค่า 4. ยอมรับ มีความพอใจหลังจากการเลือก

5. เต็มใจที่จะยืนยันความคิดเห็นที่ตนตัดสินใจและสามารถอธิบายเหตุผลให้ผู้อื่นฟังได้

การปฏิบัติ 6. ได้แสดงพฤติกรรมอะไรสักอย่างหนึ่งต่อทางเลือกที่ตนตัดสินใจ

7. กระทำ (ปฏิบัติ) ซ้ำจนเกิดเป็นนิสัย

ทักษะที่จำเป็นในการทำค่านิยมให้กระจ่าง

1. ทักษะการแสดงความรู้สึก

1.1 การรับรู้ถึงความรู้สึกภายในของตน

1.2 การยอมรับความรู้สึกที่มีอยู่ภายในของตน

2. ทักษะการคิด

2.1 ความสามารถในการคิดเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะต่อไปนี้

2.1.1 ความสามารถในการจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้

2.1.2 ความสามารถในการแปลความหมายต่าง ๆ ได้

2.1.3 ความสามารถในการประยุกต์เรื่องต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

2.1.4 ความสามารถในการตีความเรื่องต่าง ๆ ได้

2.1.5 ความสามารถในการวิเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ได้

2.1.6 ความสามารถในการสังเคราะห์เรื่องต่าง ๆ ได้

2.1.7 ความสามารถในการประเมินเรื่องต่าง ๆ ได้

เป็นมูลเหตุให้ผู้เลือกเลือกตัดสินใจใช้ทางเลือกดังกล่าว ทางเลือกที่สร้างขึ้นจึงต้องเป็นตัวกระตุ้นที่ดี โดยควรมีคุณสมบัติดังนี้

ก. ทางเลือกนั้นจะต้องเสนอข้อขัดแย้งที่เป็นจริง ได้ และเกิดขึ้นกับตัวเอกของเรื่อง

ข. ทางเลือกนั้นจะต้องรวมเอาประเด็นทางด้านจริยธรรมจำนวนหนึ่งสำหรับใช้ในการพิจารณา

ค. ทางเลือกนั้นจะต้องแยกแยะความแตกต่างของความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคำตอบที่เหมาะสมของสถานการณ์ที่ให้

ตัวอย่างของ Moral Dilemma

เฮลกาและราเชลเป็นเพื่อนรักกัน ทั้งคู่เป็นชาวเยอรมัน เฮลกาเป็นคริสเตียน ส่วนราเชลเป็นยิวก่อนสมัยฮิตเลอร์เป็นผู้นำ ชาวเยอรมันที่เป็นยิวอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมันอย่างเป็นปกติสุข เหมือนกับคนอื่น ๆ แต่หลังจากที่ฮิตเลอร์ได้ครองอำนาจในประเทศเยอรมันแล้ว สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ฮิตเลอร์ออกคำสั่งให้ชาวยิวทุกคนสวมปลอกแขนที่มีตราดาวของเดวิด เขาส่งเสริมให้สาวกของเขาทำลายทรัพย์สินของชาวยิว ทุบตีชาวยิวตามถนน ในที่สุดเขาก็เริ่มจับชาวยิวและนำไปฆ่า ชาวยิวต้องซ่อนตัวเพื่อมิให้ถูกจับกุม และถ้าชาวเยอรมันคนใดซ่อนตัวชาวยิวไว้ไม่ให้ตำรวจลับเกสตาโปจับไป จะถือว่าผิดกฎหมาย และจะถูกลงโทษอย่างหนัก คืนหนึ่ง เฮลกาได้ยินเสียงเคาะประตูบ้าน เมื่อเปิดประตูก็พบราเชลยืนตัวสั่นด้วยความกลัว ราเชลเล่าให้ฟังว่า ตนกลับจากงานเลี้ยง พอกลับไปถึงบ้านก็พบว่า พ่อแม่พี่น้อง ถูกตำรวจลับเกสตาโปจับตัวไปหมดแล้ว ราเชลกลัวจะถูกจับ เลยรีบหนีมา และขอซ่อนตัวอยู่ในบ้านของเฮลกา ดังนี้ จะเห็นว่า เฮลกากำลังเผชิญกับทางเลือก 2 ทาง ซึ่งเป็นสภาพการณ์ซึ่งรุนแรงทั้งคู่ คือ ถ้าปฏิเสธไม่ช่วยเหลือราเชล ราเชลก็คงถูกตำรวจลับเกสตาโปจับตัวไป และคงถูกฆ่าตายแน่ ๆ เฮลกาไม่อยากให้เพื่อนรักของเขาต้องเผชิญชะตากรรมเช่นนั้น แต่ถ้าเขายอมให้ราเชลหลบซ่อนตัวอยู่ในบ้าน ก็จะเป็นการผิดกฎหมายตามคำสั่งของฮิตเลอร์ครอบครัวของเขาก็จะไม่ปลอดภัย เฮลกามีห้องเล็ก ๆ อยู่หลังปล่องไฟที่ชั้นสาม ราเชลสามารถซ่อนตัวอยู่ได้อย่างปลอดภัย

กระบวนการกลุ่มเป็นวิทยาการแขนงหนึ่งซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อให้ได้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์และการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ทิศนา แขมณีและคณะ 2522 : 1)

กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้ โดยใช้ศักยภาพของสมาชิกในกลุ่ม สร้างสรรค์อย่างเต็มความสามารถ (ไพโรจน์ ปานอยู่ 2536 : 7)

หลักการสอนตามหลักการของกระบวนการกลุ่ม (ทิศนา แขมณีและคณะ 2522 : 201 - 206)

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งมีความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อกันและกันอยู่เสมอ การฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้ดี และช่วยให้ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. เป็นเทคนิคการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้เป็น มากกว่าจะเน้นที่การจดจำตัวความรู้

วิธีการสอนที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับกระบวนการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม

1. เกม ครูสามารถที่จะนำเกม หรือคิดเกมขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนภายใต้กระบวนการกลุ่มได้ลงเล่นเกมภายใต้กติกาที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิด ใช้ความคิด การพิจารณาตัดสินใจ และช่วยให้เกิดความสนุกสนานในการเรียน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม และค่านิยมทางจริยธรรมอื่น ๆ

ในการกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอแยกเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

3.1 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขยัน อดทนในระดับประถมศึกษา

3.2 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขยัน อดทนในระดับมัธยมศึกษา

3.3 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประหยัด อดออมในระดับประถมศึกษา

3.4 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประหยัด อดออมในระดับมัธยมศึกษา

แต่ละหัวข้อมีสาระดังนี้

3.1 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขยัน อดทนในระดับประถมศึกษา

ปรากฏในปี 2535 กษมา จันทร์ผลแต่ง (2535) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช สังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยคือ เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ปีการศึกษา 2534 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 25 จำนวน 16 คน เหตุผลที่ใช้กลุ่มตัวอย่างน้อย เพราะในการดำเนินการทดลอง มีการวัดผลโดยใช้การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการสอนโดยใช้ชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ผลการทดลองได้ผลดังนี้

- นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ภายหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ

- นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลังการใช้ชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการเรียน

- นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้ชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการเรียนที่ระดับ 0.01

ยุพดี ปิดตะคุ (2537) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยคือเพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2536 สังกัดโรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ จำนวน 16 คน แยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 8 คน เหตุผลที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนน้อย เพราะว่าในการศึกษาต้องมีการสังเกตในรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในขณะเรียนเป็นรายบุคคล ผลการศึกษาได้ข้อค้นพบดังนี้

- นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

- นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นหลังจากได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

- นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนว มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.2 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความขยัน อดทนในระดับมัธยมศึกษา

ในส่วนของงานวิจัยนั้น มีงานวิจัยของ วาสนา ปัทมาลัย (2529) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเลยอนุกูลวิทยาลัย จังหวัดเลย" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชา

ภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14 คน แยกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ในโรงเรียนเลยอนุกูลวิทยา ในปีการศึกษา 2529 สำหรับเหตุผลที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนน้อยนั้น เนื่องจากในการศึกษาผลของการดำเนินการ ต้องใช้การสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในส่วนที่เป็นรายละเอียดของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมขณะจัดการเรียนการสอน ผลการศึกษาได้ข้อค้นพบดังนี้

- นักเรียนกลุ่มทดลองมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- นักเรียนกลุ่มควบคุมมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการของความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ศศวรรณ เทศศรีเมือง (2535) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเอง และการชี้แนะที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี" โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการชี้แนะที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2534 ของโรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำ และมีเชาวน์ปัญญาในระดับปานกลาง จำนวน 16 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ใช้การควบคุมตนเอง กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการชี้แนะ แบบแผนการทดลองเป็นแบบสลับผลการวิจัยได้ข้อค้นพบดังนี้

- นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นภายหลังการควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

- นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นภายหลังได้รับการชี้แนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

- นักเรียนที่ควบคุมตนเองกับนักเรียนที่ได้รับการชี้แนะมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ในส่วนของเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้น ปรากฏในปี 2529 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้พัฒนาชุด การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้น โดยเอกสารเล่มที่ 3 มีชื่อว่า "ชุดการสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐาน ความขยันหมั่นเพียร" โดยได้นิยามคำว่า ความขยันหมั่นเพียรไว้ดังนี้

ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน

โดยได้จัดแบ่งค่านิยมพื้นฐานด้านความขยันหมั่นเพียรออกเป็น 3 ส่วนย่อย คือ

ความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน

ความขยันหมั่นเพียรในงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชน

ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานของตนเอง

สำหรับการปลูกฝังและสร้างเสริม เรื่องความขยันหมั่นเพียรในระดับมัธยมศึกษาต้องการมุ่งเน้นให้นักเรียนมุ่งมั่นทำงานในหน้าที่ของตนให้ประสบความสำเร็จโดยเร็วที่สุด มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้อยู่เป็นเนืองนิจ ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและความชำนาญในงานที่สุจริตเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ชุดฝึกอบรมเป็นเล่มขนาด 7 x 10 นิ้ว มีความหนา 113 หน้า ได้จัดวางโครงสร้างไว้ดังนี้

ลักษณะของเอกสารที่พัฒนาขึ้นมานี้เป็นชุดสำเร็จรูปที่ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ทันที มีกิจกรรมเสนอแนะ บทความ แบบประเมินที่จำเป็นต้องใช้รวบรวมไว้พร้อม

นอกจากนั้นยังคงมีปรากฏงานวิจัยของสิริพร ดาวัน (2540) ซึ่งทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแยกตัวแปรออกเป็น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ทัศนคติต่อการเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอนและบรรยากาศในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีการศึกษา 2539 สังกัดโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี จำนวน 1,238 คน ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ทัศนคติต่อการเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน และบรรยากาศในครอบครัว มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.5804 0.5224 และ 0.2829 ตามลำดับ

3.3 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประหยัด และอดออมในระดับประถมศึกษา

วิชิต อิสระวิริยะกุล (2527) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การทดลองสอนการประหยัดแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์" โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อจะได้ทราบว่า การสอนเรื่องการประหยัดแก่กลุ่มที่ใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุม ทั้งสามกลุ่มนี้ กลุ่มใดจะได้รับผลในการเรียนรู้มากที่สุดในด้านต่อไปนี้

1.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัด

1.2 ทัศนคติต่อการแสดงการประหยัด

2. เพื่อศึกษาดูว่าผลของการสอนเรื่องการประหยัด โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ จะมีผลแตกต่างกันระหว่างเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. เพื่อศึกษาผลร่วม (Interaction) ของวิธีการสอนและระดับพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีต่อเรื่องการประหยัด

4. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) เรื่องการประหยัดจากการใช้วิธีการสอนแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2524 จำนวน 90 คน โดยการสุ่มจากเด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นก้าวไปสู่ขั้นรูปธรรม จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 2 ขั้นรูปธรรม จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 3 ขั้นก้าวไปสู่นามธรรม จำนวน 30 คน

โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่ใช้วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่ใช้การสอนแบบธรรมดา และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนแต่ละ ขั้นของพัฒนาการ 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัดจำนวน 26 ข้อ
2. แบบวัดทัศนคติต่อการแสดงการประหยัด จำนวน 32 ข้อ
3. เครื่องมือวัดพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจต์ ซึ่งประกอบด้วย
   3.1 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม แยกออกเป็น
      3.1.1 เครื่องมือวัดการรวมประเภท
      3.1.2 เครื่องมือวัดเรื่องการอนุรักษ์ปริมาณที่ต่อเนื่อง
      3.1.3 เครื่องมือวัดการอนุรักษ์น้ำหนัก
   3.2 เครื่องมือวัดระดับสติปัญญาในขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม

ผลการดำเนินการทดลองเป็นดังนี้

1. กลุ่มที่สอนโดยกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมดา มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มควบคุม มีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติต่อการประหยัดพลังงานจากก่อนและหลังการดำเนินการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การทดลองสอนเรื่องการประหยัดโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบธรรมดาและวิธีควบคุม ส่งผลให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประหยัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า

2.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 กลุ่มที่สอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัดไม่แตกต่างจากกลุ่มที่สอนแบบธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การทดลองสอนเรื่องการประหยัดโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบธรรมดาและวิธีควบคุม ส่งผลให้เด็กมีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า

3.1 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา มีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 กลุ่มที่สอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัด สูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่อง การประหยัดของกลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ ปรากฏว่า ในกลุ่มเด็กที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประหยัดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดของกลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ปรากฏว่า ในกลุ่มเด็กที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์ เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ผลการศึกษาผลร่วมของระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและวิธีสอนพบว่า ไม่มีผลร่วมของระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและวิธีสอน

7. ผลการศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัด ได้ข้อค้นพบดังนี้

7.1 กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความคงทนของการเรียนรู้ความเข้าใจเรื่อง การประหยัดสูงกว่าผลการทดสอบครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา ไม่มีความคงทนในการเรียนรู้โดยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัด จากการทดสอบครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 3 และการทดสอบครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.3 กลุ่มควบคุม มีความคงทนในการเรียนรู้เรื่องการประหยัด ไม่แตกต่างจากการทดสอบก่อนการดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ผลการศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ด้านทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดได้ข้อค้นพบดังนี้

8.1 กลุ่มที่ใช้วิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความคงทนด้านทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดสูงกว่าผลการทดสอบครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8.2 กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา ไม่มีความคงทนในการเรียนรู้โดยมีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัด จากการทดสอบครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 และการทดสอบครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8.3 กลุ่มควบคุม มีความคงทนในด้านทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดไม่แตกต่างจากการทดสอบครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พวงพยอม ชิดทอง (2536) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน จังหวัดเชียงใหม่" โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบการประหยัดของนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบการประหยัดของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบการประหยัดของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ

ลักษณะของสถานการณ์จำลองในงานวิจัยจะเป็นเรื่องของกรณีตัวอย่างที่ครูเล่าให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ ชมหุ่นมือ จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและอภิปรายกลุ่มเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2535 ที่มีการประหยัดอยู่ในระดับต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 16 คน แยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน การทดลอง ดำเนินการสอนรวม 12 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยใช้

การสอนแบบสถานการณ์จำลอง ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนในเวลาที่เท่ากัน แต่ใช้การสอนแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ข้อสรุปดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีการประหยัดสูงขึ้นกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. นักเรียนกลุ่มทดลองมีการประหยัดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลังการได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
3. นักเรียนกลุ่มควบคุมมีการประหยัดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลังการได้รับการสอนแบบปกติ

3.4 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประหยัด อดออมในระดับมัธยมศึกษา

ปรากฏในปี 2529 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้พัฒนาชุดการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขึ้น โดยเอกสารเล่มที่ 5 มีชื่อว่า "ชุดการสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐาน การประหยัดและออม" โดยได้นิยามคำว่า การประหยัดและออมไว้ดังนี้

การประหยัดและออม หมายถึง การรู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ของตนและสังคม

ชุดฝึกอบรมเป็นเล่มขนาด 7 x 10 นิ้ว มีความหนา 112 หน้า ได้จัดวางโครงสร้างไว้ดังนี้

โครงสร้างการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐาน

เรื่อง การประหยัดและออม

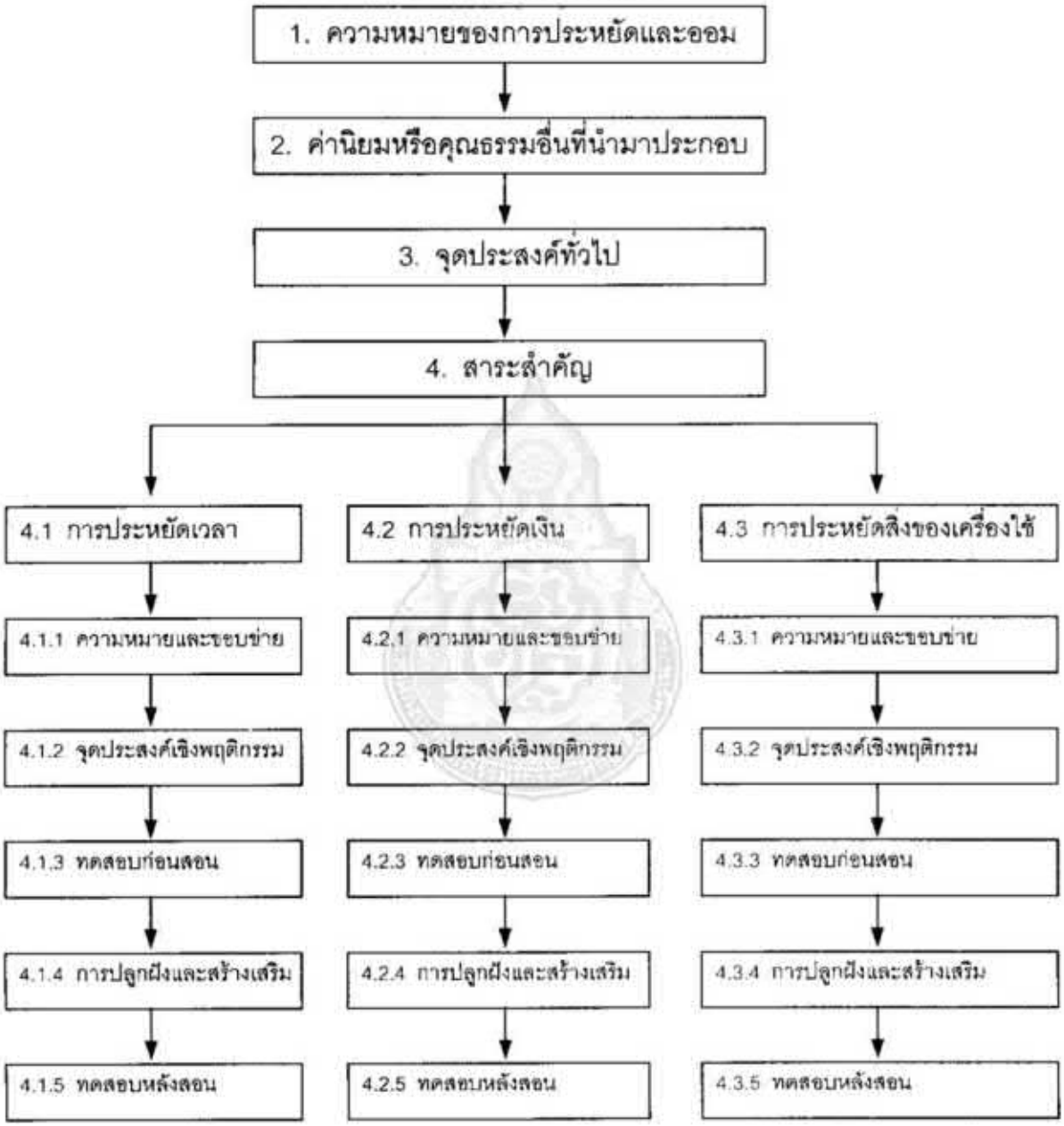

ลักษณะของเอกสารเป็นชุดสำเร็จรูปที่ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ทันที มีกิจกรรม เสนอแนะ บทความ แบบประเมิน ที่จำเป็นต้องใช้รวบรวมไว้เสร็จสรรพ

บทบาทสมมติ

หุ่นเชิดแบบต่าง ๆ เช่น หุ่นมือ หนังตะลุง

เรื่องเล่า เช่น นิทาน แถบเสียงนิทาน ภาพพลิก

สไลด์

ฯลฯ

ซึ่งโดยทฤษฎีแล้ว การใช้ตัวแบบหรือแม่แบบนั้นเป็นเทคนิคย่อยของแนวคิดการสอนค่านิยมทางจริยธรรมของกลุ่มพฤติกรรมนิยม ในลักษณะของการมุ่งสอนเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่นักเรียนไม่เคยทำมาก่อน โดยการดูจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบที่ว่านี้สามารถเลือกกระทำได้หลาย ๆ วิธี

เหตุนี้ เมื่อพิจารณาว่า ศักยภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมทางจริยธรรมแล้ว เทคนิคการจัดการเรียนการสอนก็น่าจะปรับเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวถึงมาแล้วมาใช้เป็นแนวทางในการสอนเพื่อปลูกฝังสร้างเสริมได้

4. มาตรการการวัดผลประเมินผล

เมื่อพิจารณาว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ในส่วนของความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยนั้น สาระในส่วนของหลักการด้านการวัดผลประเมินที่ควรกล่าวถึงมีดังนี้

4.1 ปัญหาทางการประเมิน

ปัญหาพื้นฐานของการประเมินศักยภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม ก็จะเป็นเช่นปัญหาการประเมินด้านจิตพิสัยอื่น ๆ กล่าวคือ จะมีปัญหา ขั้นพื้นฐานดังนี้

4.1.1 การเรียนรู้ในส่วนนี้ จะต้องอาศัยระยะเวลายาวนานในการฝึกฝน จนเกิดเป็นพฤติกรรมประจำบุคคล การประเมินส่วนหนึ่งจึงไม่สามารถกระทำได้ทันทีหลังการสอนแต่ละครั้ง เช่น การสอนทางด้านพุทธิพิสัย ทั้งมีข้อน่าคิดว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในส่วนของจิตพิสัยนั้นจะต้องอาศัยระยะเวลาของการฝึกฝน เป็นระยะเวลายาวนาน โดยสิ่งที่มุ่งฝึกฝนนั้นท้ายสุด ก็จะกลาย

มาเป็นคุณลักษณะประจำตัวของบุคคล การประเมินในระยะยาวจึงควรจะต้องเป็นการประเมินว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะดังกล่าวประจำตัวหรือไม่ เช่น การสอนให้คนขยัน อดทน ประหยัดและอดออมนั้น ท้ายสุดระบบการศึกษาก็ตั้งความหวังว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นคุณลักษณะติดตัวออกไปอย่างถาวรหรือไม่ (Krathwohl 1964 : 19)

4.1.2 การประเมินในส่วนนี้ อาจจะมีลักษณะของการเสแสร้งแกล้งทำ ตอบเกินความจริง หรือแม้กระทั่งการโกหก หรือการตอบเพื่อคาดหวังว่าจะได้คะแนน โดยที่แท้จริงแล้ว ผู้ตอบเองไม่ได้เป็นเช่นนั้นก็เป็นได้ เช่นหากมีคำถามว่า นักเรียนใช้เงินค่าขนมที่ผู้ปกครองให้แต่ละวันหมด หรือไม่ นักเรียนก็อาจตอบว่า ไม่หมด โดยมีส่วนหนึ่งนำไปหยอดกระป๋องออมสิน ทั้งที่จริงอาจไม่ได้ทำ หรือในแต่ละสัปดาห์อาจเหลือเงินหยอดประป๋องออมสินเพียง 1 บาทเท่านั้น (Krathwohl 1964 :17)

4.1.3 คำที่ใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายในส่วนที่เป็นพฤติกรรมด้านขยัน อดทน ประหยัดและอดออม ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ๆ ในภาพรวม แต่ไม่สามารถนำ ไปใช้ประเมินได้ในทันที เช่น กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายไว้ว่า "มุ่งสอนฝึกอบรมนักเรียน ให้เป็นคนที่รู้จักประหยัด อดออม" แต่ไม่ได้ระบุลงไปให้ชัดเจนลงไปว่าจะต้องกระทำพฤติกรรมอะไรได้บ้างจึงจะถือได้ว่าเป็นคนที่รู้จักประหยัดและอดออม

4.2 แนวคิดในการแปลงจุดมุ่งหมายให้ปรากฏในรูปของพฤติกรรมที่ชัดเจน

บลูม เฮสติง และมาดอส (Bloom, Hastings and Madaus 1971 : 230) ได้ให้แนวคิดและยกตัวอย่างไว้ว่า ในการประเมินทางด้านจิตพิสัยนั้น <u>ผู้ประเมินควรจะต้องขยายความจากจุดมุ่งหมายทางด้านจิตพิสัยที่ค่อนข้างกว้างนั้น ให้มาปรากฏอยู่ในรูปของพฤติกรรมหรือการกระทำที่ชัดเจน โดยคาดหวังว่าพฤติกรรมที่ขยายความออกไปนั้นจะเป็นตัวชี้บ่งบอกถึงคุณลักษณะที่มุ่งประเมินนั้น</u> พร้อมกันนั้น ได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณลักษณะด้านความสนใจในการอ่าน ในโครงสร้างต่อไปนี้

4.3 แนวคิดการวัดผลประเมินผล

เทคนิคการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยที่สามารถนำมาใช้กับการประเมินผลด้านขยัน อดทน ประหยัด และอดออม เท่าที่ประมวลได้มีดังนี้

4.3.1 การสังเกต

การสังเกตเป็นเทคนิคที่ครูใช้ในขณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ว่านักเรียนได้เกิดพฤติกรรมส่วนนี้ขึ้นหรือไม่ เช่น เมื่อมอบหมายให้ทำงาน นักเรียนคนใดบ้างที่ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำการงานส่งล่าช้า หรือในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ นักเรียนใช้อย่างคุ้มค่าคำนึงถึงการประหยัดหรือไม่ ทั้งนี้เมื่อครูพบเห็นว่านักเรียนคนใด ได้กระทำดีในส่วนนี้ก็ควรจะมีการชมเชย ตามหลักการเสริมแรง หากนักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในคุณลักษณะดังกล่าวนี้ ก็ควรจะต้องมีการชี้แจงให้ทราบ พร้อมทั้งหาแนวทางพัฒนา หรือปรับแก้ไขต่อไป

4.3.2 การสัมภาษณ์

เป็นเทคนิคที่ครูสามารถใช้เพื่อสอบถามถึงพฤติกรรมที่นักเรียนกระทำที่อยู่นอกเหนือชั่วโมงเรียน หรือพฤติกรรมที่นักเรียนกระทำเมื่ออยู่ที่บ้าน เช่น การช่วยงานบ้าน การนำเงินหยอดกระป๋องออมสิน การประหยัดการใช้น้ำ ใช้ไฟฟ้า ทั้งนี้ครูก็ควรจะต้องคำนึงถึงภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนแต่ละคน รวมทั้งการพิจารณาตรวจสอบความเชื่อถือได้ในคำตอบของนักเรียน

4.3.3 การรายงานตนเอง

เป็นการให้นักเรียนเขียนหรือเล่า เกี่ยวกับกิจกรรมที่ตนทำต่าง ๆ เช่น

- สิ่งที่ประหยัดได้ในรอบเดือน การฝากออมสิน
- งานที่ตนเองอาสาทำ
- เหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองต้องใช้ความอดทน

ซึ่งการรายงานตนเองก็เช่นกัน ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน รวมทั้งการพิจารณาความเชื่อได้ในคำรายงานดังกล่าวนั้น

4.3.4 การประเมินจากเพื่อน

หมายถึงให้นักเรียนในชั้นช่วยประเมินพฤติกรรมของนักเรียนคนอื่น ๆ เช่น ใช้เทคนิค "ใครเอ่ย" เช่นตั้งคำถามว่า

"ใครเอ่ย ขยันทำการบ้านมากที่สุด"

"ใครเอ่ย เหลือเงินค่าขนมมากที่สุด"

"ใครเอ่ย ชอบเปิดน้ำ เปิดไฟทิ้งไว้"

"ใครเอ่ย มีสมุดออมสิน"

"ใครเอ่ย ทำการบ้านมาก ๆ โดยไม่บ่น"

"ใครเอ่ย ไม่โกรธเมื่อถูกเพื่อน ๆ กลั่นแกล้ง"

4.3.5 แบบสอบถาม

ครูสามารถใช้แบบสอบถามสำหรับสอบถามถึงการกระทำต่าง ๆ ของนักเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ครูสนใจต้องการทราบได้เช่นกัน เช่น

นักเรียนทำการบ้านที่ครูให้อย่างไร

ก. ทำทันทีที่มีเวลาว่าง

ข. รอถึงวันหยุดจึงทำ

ค. ใกล้วันกำหนดส่งจึงทำ

ง. ไม่เคยทำ รอลอกงานเพื่อนส่งครู

4.3.6 มาตราส่วนประมาณค่า

ครูสามารถใช้มาตราส่วนประมาณค่าในการให้นักเรียนประเมินถึงระดับคุณค่าหรือการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการทราบว่า นักเรียนมีความรู้สึก หรือมีความคิดเห็น หรือมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นอย่างไร เช่น

ประเด็นพิจารณา	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ความขยันเป็นคุณสมบัติที่ดี					
2. การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็น					
3. แม้งานจะยาก ข้าพเจ้าก็จะทำจนเสร็จเสมอ					
4. ข้าพเจ้ามักจะโกรธเคืองเมื่อมีคนตำหนิว่าทำงานไม่เรียบร้อย					
5. ความมานะอดทนเป็นสิ่งดี					

4.3.7 การเติมข้อความให้สมบูรณ์

เทคนิคดังกล่าวนี้ ครูใช้วิธีการสร้างข้อความนำไว้กว้าง ๆ แล้วให้นักเรียนเขียนข้อความเรียงร้อยต่อไปตามความคิดของตน เช่น

ถ้าครูให้การบ้านคณิตศาสตร์มา 10 ข้อ

ข้าพเจ้าจะ_____

ครูให้สมศรี คัดแก้การบ้านที่ทำผิดจำนวน 4 หน้ากระดาษ

สมศรี_____

ถ้าข้าพเจ้าได้เงิน 100 บาทเป็นของขวัญพิเศษ

ข้าพเจ้าจะ_____

4.3.8 การพัฒนาแบบวัดศักภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม

แนวคิดนี้ เป็นการพยายามสร้างแบบวัดศักยภาพให้ได้มาตรฐาน ปรากฏในปี 2527 สมนึก คู่เมือง ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและออม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดอ่างทอง" โดยได้มีขั้นตอนในการพัฒนาแบบวัดรวม 14 ขั้นตอนดังนี้

8. ทดสอบครั้งที่ 2

   ใช้กลุ่มตัวอย่าง 109 คน

9. วิเคราะห์รายข้อ คัดเลือก ปรับปรุง

10. ทดสอบครั้งที่ 3

    ใช้กลุ่มตัวอย่าง 120 คน

11. หาคุณภาพของข้อสอบด้านความเชื่อมั่น วิเคราะห์หาองค์ประกอบ สร้างเกณฑ์ปกติ

12. ทดสอบหาคะแนนจุดตัดของแบบทดสอบ

13. จัดทำคู่มือการใช้แบบทดสอบ

14. จัดพิมพ์เป็นเล่ม

ทั้งนี้ในการหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบรายข้อในระหว่างการพัฒนา ใช้วิธีการหาค่า t-test โดยใช้เทคนิคกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ กลุ่มละ 25 เปอร์เซนต์ หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎีโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้แน่ชัดว่ามีความแตกต่างกัน ซึ่งทดสอบโดยสูตร t-test เกณฑ์ปกติใช้การหาค่าเปอร์เซนไทล์และคะแนนที การหาค่าจุดตัดใช้เทคนิควิธีการของแกลส (ใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้แน่ชัดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความถูกต้องของจุดตัด)

นอกจากนี้อาศัยการศึกษาจากการพัฒนาแบบวัดที่มุ่งวัดคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกัน พบว่า ในปี 2531 ปรองชน พูลสวัสดิ์ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การสร้างแบบทดสอบวัดเบญจศีล สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6" พบว่ามีการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีขั้นตอนในการพัฒนาแบบวัดรวม 14 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ
2. ศึกษานิยาม ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์เบญจศีล
3. เขียนนิยามของเบญจศีลในรูปเชิงปฏิบัติการ
4. เขียนข้อสอบตามนิยามของเบญจศีล

ลักษณะของข้อสอบที่เขียนขึ้นเป็นลักษณะของสถานการณ์สมมติที่ประสบในชีวิตประจำวัน แล้วกำหนดตัวเลือกแยกเป็น 3 ตัวเลือก ให้ค่าน้ำหนักของตัวเลือกเป็น 0 1 หรือ 2 โดย

2 คะแนน ใช้สำหรับคำตอบที่แสดงถึงการปฏิบัติตามเบญจศีลโดยไม่บกพร่องเลย

1 คะแนน ใช้สำหรับคำตอบที่แสดงถึงการปฏิบัติตามเบญจศีลโดยบกพร่องปานกลาง

0 คะแนน สำหรับคนที่ตอบแล้วแสดงถึงการปฏิบัติผิดหลักเบญจศีล

5. ประเมินคุณภาพขั้นต้น

ใช้วิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจริยธรรมและทางด้านการวัดผลการศึกษาช่วยพิจารณา

6. ทดสอบครั้งที่ 1

ใช้วิธีการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน

7. วิเคราะห์รายข้อ คัดเลือกปรับปรุง

นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาข้อบกพร่องข้อสอบ หาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบรายข้อโดยใช้ t-test

8. ทดสอบครั้งที่ 2

ใช้กลุ่มตัวอย่าง 210 คน

9. วิเคราะห์รายข้อ คัดเลือก ปรับปรุง

10. ทดสอบครั้งที่ 3

ใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

11. ตรวจสอบคุณสมบัติของแบบทดสอบ

หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างทฤษฎีโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้ชัดอยู่แล้ว

1.1 โดยภาพรวมแล้ว ศักยภาพเหล่านี้ เมื่อพิจารณาตามประเภทของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ถือได้ว่าเป็นส่วนของการพัฒนาบุคคลด้านจิตพิสัย และเมื่อพิจารณาในแนวปทัสถานของสังคม จะเป็นส่วนของการพัฒนาบุคคลให้มีค่านิยมทางจริยธรรมที่ดีตามความต้องการของสังคม เป็นส่วนใหญ่หรือส่วนหลัก แต่ในขณะเดียวกันก็จะมีเนื้อหาทางด้านข้อความรู้ หรือทางด้านพุทธิพิสัยที่เมื่อผู้เรียนเรียนรู้แล้ว จะสามารถนำมาใช้เอื้อ หรือยังประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพเหล่านี้ เช่น หากนักเรียนรู้ว่า วิธีการที่ถูกต้องในการใช้ไม้กวาดให้ถูกวิธี เพื่อทำให้อายุของการใช้ไม้กวาดนั้นให้ยาวนานขึ้น เมื่อนักเรียนนำไปปฏิบัติ ก็จะเกิดผลทางด้านประหยัดขึ้นได้ คือใช้ไม้กวาดได้คงทน คุ้มค่า ไม่ต้องใช้เงินซื้อก่อนเวลาอันควร ดังนี้เป็นต้น

1.2 สืบเนื่องจากข้อที่ 1.1 ซึ่งพิจารณาว่าคุณลักษณะทางด้านความขยันอดทน ประหยัดและอดออมนั้นเป็นคุณลักษณะทางด้านจิตพิสัยเป็นหลัก และมีส่วนน้อยส่วนหนึ่งมีส่วนของการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัยเป็นส่วนเสริม แนวคิดโครงสร้างหลักในการจัดการเรียนการสอนจึงน่าจะเป็นดังนี้

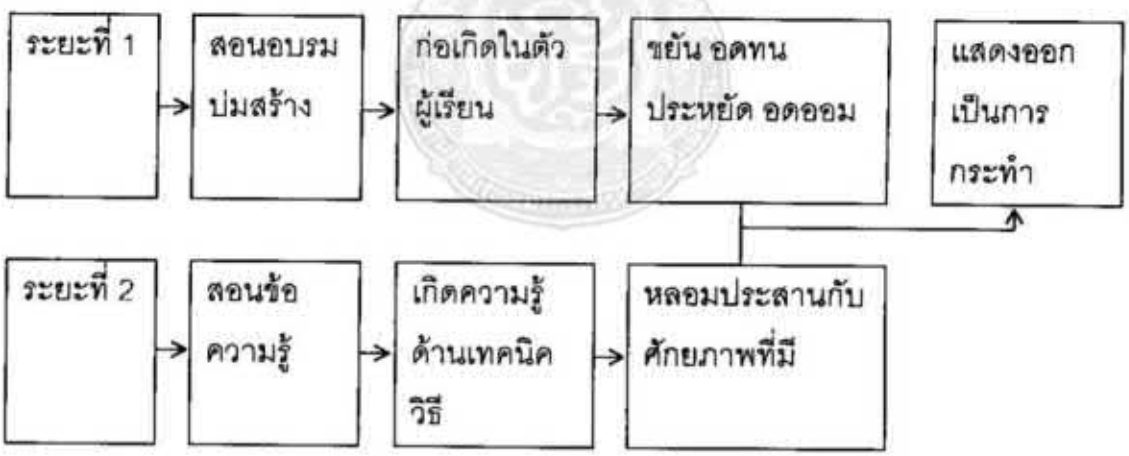

1.3 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพเหล่านี้ให้กับนักเรียนนั้น ดังได้กล่าวแล้วว่า ศักยภาพส่วนนี้เป็นส่วนของการพัฒนาคนทางด้านจิตพิสัยเป็นส่วนใหญ่ โดยมีความรู้ทางด้านพุทธิพิสัยบางตัวเป็นตัวช่วยเสริม รูปแบบหลักของการจัดการเรียนการสอน จึงไม่เหมาะอย่างยิ่งที่จะใช้สอนแบบบรรยาย หรือใช้คำบอกเล่า หรือออกคำสั่งให้ปฏิบัติ

แต่ควรจะสอนในลักษณะของการจัดกิจกรรม หรือการสร้างสถานการณ์จำลองในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น โดยให้มีการผูกเรื่องราวขึ้นเป็นการสมมติ โดยให้มีเนื้อหา หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม โดยในการผูกเรื่องนั้นควรจะต้องมีการนำเสนออย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

- ผลกรรมทางบวกจากการกระทำที่สมควร
- ผลกรรมทางลบจากการกระทำที่ไม่พึงประสงค์
- ความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อการกระทำที่ควรจะเป็น
- ข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องปัญหาทางค่านิยมทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังไม่มีการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เด่นชัด
- ข้อโต้แย้งถึงการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยเหตุผลเช่นไร

จากนั้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายถึง

- ผลกรรมที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไรบ้าง
- นักเรียนจะทำอย่างไร หากตนอยู่ในเหตุการณ์นั้น
- จากปัญหาที่ยังไม่ยุติในเรื่องที่สมมติขึ้น หากเป็นนักเรียน นักเรียนจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร
- นักเรียนเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับการกระทำของตัวละครตัวใด ด้วยเหตุผลใด

ทั้งนี้ การอภิปราย อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น

- อภิปรายโดยมีครูเป็นผู้นำ
- อภิปรายทั้งชั้นในหมู่นักเรียนด้วยกัน
- อภิปรายเป็นกลุ่มย่อย
- อภิปรายในกลุ่มย่อยแล้วนำเสนอในกลุ่มใหญ่
- อภิปรายในลักษณะของการโต้วาที

- เทคนิคการถนอม เก็บอาหาร
- การใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์
- พืชผักสวนครัว
- การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้

ผู้สอนก็ควรจะเลือกนำขึ้นมาใช้ในการสอน เพื่อเป็นตัวเอื้อ กระตุ้น หรือเสริมให้เกิดพฤติกรรมด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม ครูสามารถเลือกจัดกิจกรรมที่เหมาะสมได้โดยคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น

- ภาวะแวดล้อม อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยเท่าที่หาได้จริงในโรงเรียน
- วัน เวลาที่เหมาะสม

รวมทั้งการใช้เทคนิคการสอน ก็ควรจะต้องคำนึงถึงวัย และพัฒนาการของผู้เรียน เช่นในระดับประถมศึกษา สาระบางอย่างครูอาจเป็นผู้ค้นคว้า แล้วทำเป็นกิจกรรมกลุ่มแบบศูนย์การเรียน ส่วนในระดับมัธยมศึกษา กิจกรรมบางส่วนครูอาจใช้เทคนิคมอบหมายให้แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มไปค้นคว้านอกชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่จะค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่มี การอ่านหนังสือนอกเวลาแล้วนำมาเสนออภิปรายกันในชั้นเรียน เป็นต้น

1.5 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น รูปแบบผังหลักของการสอนโดยภาพรวมน่าจะดำเนินการได้ในโครงสร้างทำนองนี้

ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2 - 11	ครั้งที่ 12
ปฐมนิเทศ แนะนำกิจกรรม การเรียนการสอน การสร้างความคุ้นเคย	กิจกรรมการเรียนการสอน โดยครั้งที่ 2 - 6, 10 - 11 ปลูกฝังคุณลักษณะ ครั้งที่ 7 - 9 สอนเนื้อหาเกี่ยวข้อง	ปัจฉิมนิเทศ สรุปผลการดำเนินการ ประเมินการสอนของครู
(ทดสอบก่อนการดำเนินการ)	ประเมินผลย่อยประกอบการสอน	ประเมินผลสรุปรวม

บทละคร บทสนทนา เอกสารที่จะใช้ประกอบการศึกษา หรืออภิปรายกลุ่ม ให้พร้อม รวมทั้งอาจจะต้องเตรียมซักซ้อมนักเรียนบางส่วนที่จะร่วมการแสดงเป็นการล่วงหน้า

1.7 มาตรการด้านการวัดผลประเมินผล

ในการทดสอบก่อนสอน กรณีที่ผู้สอนต้องการทดสอบก่อนการสอน ควรจะต้องมีการเตรียมการและพัฒนาแบบทดสอบให้พร้อม โดยในส่วนที่เป็นคุณลักษณะสามารถที่จะพัฒนาแบบสอบที่ใช้ให้ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์การสร้างแบบวัดทางด้านจิตพิสัย ในส่วนที่วัดเนื้อหาด้านพุทธิพิสัยที่เกี่ยวข้อง ก็ควรจะแยกแบบวัดออกต่างหาก และพัฒนาแบบสอบให้มีคุณภาพตามมาตรการสร้างแบบสอบด้านพุทธิพิสัย

ในระหว่างการสอนครั้งที่ 2 - 11 ในขณะหรือหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถประเมินผลได้โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมความสนใจของผู้เรียน การซักถามให้ตอบ ความสนใจและสาระที่ได้จากการอภิปรายกลุ่ม หรือผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมที่กำหนดในแต่ละครั้ง

ในครั้งที่ 12 ซึ่งเป็นการปัจฉิมนิเทศ ประเมินการสอนของผู้สอนและการทดสอบหลังการสอน ผู้สอนควรจะต้องเตรียมแบบประเมินตนเองในกรณีที่ต้องการประเมินผลการสอนของตน และเตรียมแบบสอบกับนักเรียนในส่วนที่ต้องการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นแบบสอบเดียวกันหรือเป็นแบบสอบคู่ขนานกับฉบับที่นำมาสอบก่อนการสอน <u>ในการวัดผลประเมินผลด้านจิตพิสัยนั้นครูจะต้องตระหนักด้วยว่า คุณลักษณะต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนานั้น จะค่อย ๆ ก่อเกิดกับผู้เรียนอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป คงมิใช่หวังผลเลิศจากการสอนเพียงครั้งเดียวเท่านั้น</u>

2. การจัดการสอนในลักษณะของการสอดแทรกลงไปในวิชาหลักที่มีอยู่เดิม

การสอนในแนวคิดนี้ยึดหลักว่า ปกติของการจัดการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ นั้น ผู้สอนสามารถที่จะสอดแทรกสาระเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมลงไปได้ในขั้นตอนที่เหมาะสมกลมกลืนกับสาระหลักที่สอนได้พอดี ยกตัวอย่างเช่น การสอนงานเกษตร การที่ครูให้นักเรียนช่วยกันปลูกผัก นักเรียนลงมือทำแปลงผัก เพาะ

คำ	กำหนดจุดมุ่งหมาย	ส่วนของพฤติกรรมที่เป็นรายละเอียด
ขยัน อดทน	1. มุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน	- ทำงานทันทีเมื่อครูสั่งให้ทำ - มาเรียนทันเวลา - มาเรียนสม่ำเสมอ - ทำงานส่งทันหรือก่อนเวลาที่กำหนด - ตั้งใจฟังครูสอน - ตอบคำถามครูหรือร่วมอภิปรายกลุ่ม - แสดงข้อคิดเห็น หรือถามเกี่ยวกับบทเรียน - แก้ไขงานที่ให้ทำจนคิดว่าดีที่สุดแล้วจึงนำส่ง - ค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่ครูสอน - แก้ไขงานของตนที่พบว่ามีข้อผิดพลาดทันที
	2. ช่วยทำงานกิจกรรมส่วนรวม	- ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มเมื่อครูมอบหมาย - ชักชวนเพื่อนทำงานที่ครูมอบหมายให้เสร็จทันเวลา - รับแบ่งงานบางส่วนของกลุ่มไปทำต่อที่บ้าน - อาสาช่วยงานโรงเรียน ชมรมกิจกรรมต่าง ๆ - มาทำงานกลุ่มตามที่มีการนัด
	3. อดทนทำงาน	- ทำงานที่ครูมอบหมายอย่างต่อเนื่องเป็นชั่วโมง ๆ - ไม่หลบหลีกงานโดยอ้างว่า ร้อนเหนื่อย ไม่มีเวลา ทำไม่เป็น ฯลฯ - วางแผน แบ่งงานใหญ่ออกเป็นส่วนย่อยแล้วทำทีละส่วนจนเสร็จทั้งหมด

คำ	กำหนดจุดมุ่งหมาย	ส่วนของพฤติกรรมที่เป็นรายละเอียด
	4. อดกลั้นไม่โต้ตอบต่อคำ	- แก้ไขงานที่บกพร่องตามข้อเสนอแนะ วิจารณ์ทางลบของครูหรือเพื่อนหรือสมาชิกของกลุ่ม - ให้ข้อมูล บอกกล่าวสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริง ที่ทำให้งานของตนบกพร่อง - รู้จักระงับอารมณ์ ไม่แสดงอาการทางลบ เช่น โต้แย้ง ทำประชดประชันต่อคำวิจารณ์ทางลบที่ผู้อื่นมีต่อตน
ประหยัดอดออม	1. รู้จักใช้จ่าย	- ซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น - รู้จักเก็บออมเมื่อมีโอกาส - รู้จักจัดทำ จัดหาของใช้บางส่วนแทนการซื้อ - ใช้สิ่งของต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น เช่น ปิดไฟเมื่อออกจากห้อง - ศึกษาแนวการออมทรัพย์
	2. ใช้สิ่งของต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า	- หาทางนำเศษวัสดุกลับมาปรับใช้ใหม่ เช่น การทำปุ๋ยหมัก การประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุ - ใช้สิ่งของจนหมด หรือหมดสภาพ เช่น ใช้ดินสอจนหมดแท่ง - เลือกใช้สิ่งของให้เหมาะกับงาน เช่น นุ่งกางเกงเก่าขุดลอกท้องร่อง - ศึกษาเทคนิคการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำประปาอย่างประหยัด

คำ	กำหนดจุดมุ่งหมาย	ส่วนของพฤติกรรมที่เป็นรายละเอียด
	3. ใช้สิ่งของอย่างถูกวิธี	- ใช้สิ่งของตามหน้าที่ของสิ่งนั้น เช่น ไม่ใช้มีดหั่นผักสับกระดูกไก่ - ศึกษาคู่มือวิธีการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อนใช้
	4. รู้วิธีการเก็บรักษา ดูแล บำรุง ซ่อมแซม	- จัดเก็บของใช้ อย่างถูกวิธีหลังใช้ - จัดเก็บของใช้อย่างเป็นระบบ - ศึกษาวิธีการบำรุงรักษา ซ่อมแซมของใช้ต่าง ๆ และปฏิบัติตามคำแนะนำ รวมทั้งดูแลซ่อมบำรุงของใช้ต่าง ๆ - ใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ตามคำแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว

พฤติกรรมส่วนที่เป็นรายละเอียดดังกล่าวนี้ จะเป็นตัวช่วยชี้แนะแนวทางหรือชี้แนวความเป็นไปได้ที่ครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมเสริม หรือสอดแทรกคุณลักษณะด้านความขยันอดทน ประหยัดและอดออมลงไปในเนื้อหาหลักให้เกิดความกลมกลืนขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.5 แนวการวัดผลประเมินผล

จากข้อเสนอแนะของการจัดกิจกรรมการสอนแบบสอดแทรกดังกล่าว แนวการวัดผลประเมิน ควรจะดำเนินการดังนี้

2.5.1 การประเมินประกอบการสอนแต่ละครั้ง

ก. ก่อนการสอนแต่ละครั้ง ครูควรจะต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าชัดเจน รู้ว่า ส่วนใดคือสาระบทเรียนหลัก ส่วนใดคือศักยภาพที่มุ่งสอดแทรก

ข. ในขณะที่ดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนนั้น ครูควรจะได้มีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในส่วนของการแสดง การกระทำ และส่วนที่เป็นวาจา ว่าได้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ

ลุงทองดีเดินเข้ามา

เออ เออ ลูกทิดสีนี่เขาขยันจริงนะ ปลูกผัก รดน้ำเสียงามเชียว แถมไม่ใช้ยาฆ่าแมลงด้วย ขยันอย่างนี้ซิดี รู้จักทำงานทำการ หารายได้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เอ้า ลุงขอซื้อผักบุ้งกับถั่วฝักยาวอย่างละ 5 บาท

กล้า ได้ครับ

ป้าจันทร์เดินเข้ามา

ป้าก็ขอซื้อด้วยนะ ขยันอย่างนี้ดี ไม่ไปเที่ยวเกเรให้เสียเงินเสียทอง ป้าขอซื้อผักบุ้งไปผัดซัก 5 บาท

กล้า ได้ครับ เดี๋ยวผมเก็บให้พร้อมกันเลยครับ คุณลุง คุณป้า

ฉากที่ 3 ใต้ต้นไม้ใหญ่ ในโรงเรียนตอนพักเที่ยง มีกล้า แก้ว ดำ และสมศรี

สมศรี กล้าเขาเก่งนะ สอบวิชา สปช. ได้คะแนนสูงสุด ครูยังชมเลย ม้ามืดประจำเดือนเลยทีเดียว

กล้า ขอบคุณมาก ความจริง สมศรีก็เก่งมากด้วย ได้คะแนนน้อยกว่าผม 2 คะแนนเท่านั้น

สมศรี แต่เธอเก่งกว่า ข้อสอบบางข้อก็ยาก เธออ่านหนังสือจากที่ไหนจึงรู้ละเอียดดี

กล้า ผมซื้อหนังสือมาอ่านเพิ่มเติมหนึ่งเล่ม โดยใช้เงินที่ได้จากผักที่ผมปลูกขายเอง หนังสือเล่มละ 50 บาท ความจริงผมขายได้มากกว่า 50 บาทนะ ส่วนหนึ่งผมเอาไปซื้อสมุด ดินสอใหม่ด้วย อีกส่วนก็แบ่งซื้อขนมและของเล่นให้น้อง แถมมีผักทานอีกด้วย

สมศรี ใช่ซิ เธอยังแบ่งให้ฉันไปทานด้วย ขอบใจเธอมากนะ แล้วนี่ ขนมคุณแม่ให้ฉันเอามาฝากเธอเป็นการตอบแทนที่เธอให้ผักบ้านเราตั้งมากมาย

กล้า (รับของจากสมศรี) ขอบใจเธอมาก ฝากขอบคุณคุณแม่เธอด้วย

สมศรี ค่ะ ไม่เป็นไรคะ แล้วจะบอกคุณแม่ให้

แก้ว กล้าเขาเก่งนะ ขยันด้วย ทั้งทำงานบ้าน ทั้งปลูกผัก แถมเรียนดีอีก ส่วนเราซิ สอบไม่ผ่าน ครูนัดให้มาซ่อมอาทิตย์หน้าคู่กับดำ

2. ครูมอบแผ่นกำกับบทบาทของนักเรียนแต่ละคนที่ร่วมเล่นบทบาทสมมติ พร้อมทั้งแจกเอกสารสำเนาเรื่อง ผิดแล้วแก้ตัวใหม่

ข. ขั้นดำเนินการ

ครูให้นักเรียนแนะนำตนเองกับเพื่อน ๆ ว่า จะแสดงเป็นตัวละครตัวใด แล้วให้นักเรียนแสดงบทบาทตามเรื่องที่กำหนดไว้

ค. ขั้นสรุป

หลังจากการแสดงจบแล้ว ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 3 - 4 คน ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่า ชัย เป็นคนไม่ดีในส่วนใดในตอนต้น
2. ชัยได้ปรับปรุง แก้ไขตนเองอย่างไร
3. ในห้องของเรา นักเรียนคิดว่า ใครบ้างที่ประพฤติอย่างชัย ในตอนท้ายของเรื่องบ้าง

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการฟัง การแสดงความคิดเห็นและการร่วมกิจกรรมของนักเรียน

2. นักเรียนบอกการกระทำที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง และไม่ควรเอาเป็นแบบอย่างได้

บทบาทสมมติเรื่อง ผิดแล้วแก้ตัวใหม่

ฉากที่ 1 ผู้เล่าเรื่องกล่าวนำ

เรื่องราวที่จะเล่าจะแสดงต่อไปนี้ เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตประมาณ 10 ปีก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ณ เมืองสิงห์สุรบุรี มีชายคนหนึ่งชื่อชิต ซึ่งเกิดในครอบครัวที่ยากจน แม่ของเขากำลังป่วย ในช่วงหน้าฝนเขาได้ไปรับจ้างดำนาให้กับเศรษฐีชัยซึ่งเป็นเศรษฐีประจำหมู่บ้านพร้อมกับเพื่อน ๆ อีก 2 คน คือ เดช และสม นี่คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนา ของเศรษฐีชัย

สม เอ้าชิต เจ้าเพิ่งมาถึงหรือ ข้ากับเดชดำนาไปได้ตั้งเยอะแล้ว เจ้ามัวทำอะไรอยู่หละ

ชิต เราเพิ่งตื่นนอนนี่แหละ

เดช เอ้า นี่ เจ้าชิต รีบเอากล้านี่ไปดำนะ อย่าลืมนะว่า เศรษฐีเขาคิดค่าแรงเป็นกำ ๆ ตามกล้าข้าวนะ ใครดำได้มากกว่า ก็ได้ค่าแรงมาก ใครดำได้น้อยก็จ่ายค่าแรงน้อย น้าทองดี ลูกน้องคนสำคัญของเศรษฐีเขาคุมอยู่นะ

ชิตดำนาได้สักพักหนึ่ง ทำท่าเหนื่อยอ่อน ทำท่าจะเดินออกไปจากนา

เดช อะไรเจ้าชิต แกมาทีหลัง แถมจะเลิกก่อนอีก ยังไม่ทันจะทำงานได้ เท่าไรเลย

ชิต แดดมันร้อนนะ แล้วข้าก็เหนื่อยด้วย

สม ถึงว่าซิเจ้านะ ช่างไม่มีความอดทนเลย ข้ากับเดชมาก่อนเจ้า ทำงานได้มากกว่าเจ้าเป็นก่ายเป็นกอง ยังไม่คิดจะพักเลย

ชิต ไม่ละ ข้าขอพักเอาแรงก่อน บ่าย ๆ ค่อยทำต่อ

เดช ข้าว่า เจ้านะควรทำงานต่อนะ อะไร ลูกชาวนาแท้ ๆ ถูกแดดหน่อยก็ร้อน ฝนตกก็บ่นว่าหนาว ดำนาไม่ถึงครึ่งชั่วยามก็ทำท่าจะหลบงานแล้ว

ชิต ช่างข้า เรื่องของใครเรื่องของคนนั้น ข้าไม่อยากทำ ก็ไม่เกี่ยวกับใคร

ชิตขึ้นไปนอนหลับข้างป่าละเมาะชายนา

น้าทองดีเดินผ่านมา มองไปที่ชิต พร้อมส่ายหน้าไปมา พูดขึ้นว่า

พุทโธ่เอ๋ย เจ้าชิต หลานข้าแทนที่จะขยันทำนาหน่อย พอจะได้เงินไปหาซื้อยามาให้แม่ที่ไม่สบาย ดำนาได้กล้าแค่สองกำ ก็หลบไปนอนเสียแล้ว ช่างไม่ขยัน ไม่มีน้ำอด น้ำทนเสียเลย คนแบบนี้ชีวิตนี้คงเอาดีไม่ได้ เอาตัวเองยังจะไม่รอดเลย ญาติพี่น้องคงจะพลอยลำบากไปด้วยเป็นแน่

ฉากที่ 2 ที่บ้านเศรษฐีชัย ชิต กล้า เดช น้าทองดีกำลังสนทนากัน โดยมีเศรษฐีชัยนั่งอยู่บนม้ายาว ส่วนคนอื่นนั่งอยู่กับพื้น

เศรษฐีชัย เอ้อ เจ้าเดช กับเจ้าสมนะ ข้าพอจะจ่ายค่าจ้างได้หลายบาทอยู่หรอกนะ พอมีเงินไปซื้อเสื้อผ้า ของใช้ ของฝากลูกเมียได้ ส่วนเจ้าชิตนะคงมีปัญหา ทำงานไม่ค่อยได้เท่าไรเลย เจ้าคงได้ค่าแรงกับเขาแค่สองสามบาทเท่านั้น

ชิต โธ่เอ๋ย แม่ข้าไม่สบายอยู่ด้วย ข้ามารับจ้างดำนา หวังว่าจะได้ค่าจ้าง ไปซื้อยาให้แม่ข้า ถ้าหาก ไม่ได้เงิน แล้วข้าจะเอาเงินจากไหนไปซื้อยาละ

เศรษฐีชัย ข้าจ่ายค่าแรงให้เจ้ามากกว่านี้ไม่ได้จริง ๆ ก็เจ้าไม่ได้ทำงานให้ข้ากี่มากน้อย

ชิต ทีเจ้าเดช กับเจ้าสม ทำไมท่านเศรษฐีจึงจ่ายค่าแรงให้เขาได้ละ

เดช เอ้า ก็เขาทำงานให้ข้านี้ ส่วนเจ้านะ ไม่ได้ทำกี่มากน้อย ได้เงินแค่ สามบาทก็ดีถมไปแล้ว

สม นั่นแหละคือผลพวงของความเกียจคร้าน หนักไม่เอาเบาไม่สู้ของเจ้าหละ

ชิต (ทำท่าจะร้องไห้) โธ่ แม่ข้า แล้วนี่ข้าจะทำอย่างไรดี น้ำทองดีช่วยข้าด้วยเถิด

น้ำทองดี เอาเถิด ท่านเศรษฐี เจ้าชิตนะมันหลานข้าเอง ข้าใคร่ขอร้องให้ท่าน เศรษฐีให้เขายืมเงินไปก่อนสัก 100 บาท พอจะได้ซื้อยาให้แม่ แต่เจ้าชิต เจ้าจะต้องสัญญาต่อหน้าข้า เศรษฐีและเพื่อนของเจ้าว่าหลังจากนำเงินไปซื้อ ยาแล้ว เจ้าจะต้องรีบกลับมาดำนาให้ท่านเศรษฐีต่อเพื่อใช้หนี้เงินยืม และ คราวนี้เจ้าจะเกียจคร้านไม่ได้อีกแล้ว เจ้าให้สัญญาได้หรือไม่

เศรษฐีชัย เจ้าให้สัญญาข้าได้ ข้าก็จะให้เจ้ายืมเงินไปได้ แล้วค่อยมาทำงานใช้ข้า

ชิต ได้ ได้ ข้าจะให้สัญญา ว่าต่อไปข้าจะเป็นคนขยัน อดทน หนักเอา เบาสู้ ขอขอบคุณมาก ท่านเศรษฐี กับน้ำทองดี

ฉากที่ 3 ชิต เดช สม น้ำทองดี และเศรษฐีชัย

ชิตกำลังดำนาอยู่ เดช กับสมเดินออกมา

สม โอ้โฮ หมู่นี้ ชิตเขามาทำงานแต่เช้าเชียว ขยันขันแข็งขึ้นเยอะเลยนะ

เดช ใช่ซิ เดี๋ยวนี้เขาทำไม่ค่อยจะยอมพักด้วยนะ แดดจะร้อนสักหน่อย หรือฝน จะตกก็ยังคงทำ มาแต่เช้า แถมกลับก็เย็นอีก วันหนึ่ง ๆ ทำงานได้มากน่าดู

แม่ แม่ก็จะหาเย็บให้ใหม่ด้วยลูก

หน่อย แหม อย่างนี้ หนูก็อดได้ของใหม่นะซี ขอซื้อใหม่ไม่ได้เหรอ

แม่ อย่าเพิ่งซื้อใหม่เลยลูก ให้แม่เอาเงินไปใช้อย่างอื่นที่จำเป็นก่อน

หน่อย หนังสือเลขของหนูปกก็ขาดแล้วด้วย อย่างนี้หนูก็อดได้หนังสือเล่มใหม่ด้วยนะซิ

แม่ ขอแม่ดูก่อน หากขาดนิดหน่อย ปกยังอยู่ ตอนกลางคืนให้คุณพ่อช่วยซ่อม เอากาวติดให้ใหม่ ก็คงใช้ได้

หน่อย เอายังงั้นก็ได้ แต่อย่างนี้ หนูก็ไม่ได้ของใหม่นะซี ทีเดช เห็นพ่อของเขาซื้อของใช้ใหม่ ๆ ให้อยู่เรื่อย

แม่ อย่างนี้นะลูก ของใช้ สิ่งใดที่มีอยู่ เราทุกคนก็ควรจะใช้ให้คุ้มค่า หากเสียหายเล็กน้อยก็ควรจะซ่อมแซมเอา เราจะได้มีเงินไว้ใช้ซื้อของใช้ที่จำเป็นและยังไม่มี หากเราไม่รู้จักประหยัด นานไปเราจะไม่มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ยามจำเป็น เข้าใจไหมจ๊ะ

หน่อย เข้าใจค่ะ ไม่เป็นไรหรอก หนูใช้ของเก่าที่ยังดีไปก่อนก็ได้

ฉากที่ 2 บ้านของเดช เดชและพ่อสนทนากัน

เดช คุณพ่อครับ กางเกงของผมกระเป๋าขาด ใส่เงินเหรียญไม่ได้เลย หล่นหายหมด ผมจะซื้อกางเกงตัวใหม่มานุ่งครับ

พ่อ แค่กระเป๋าขาดเป็นรู เดี๋ยวคุณพ่อจะวานให้คุณยายช่วยเย็บให้ใหม่ก็ได้

เดช ไม่เอา ผมอยากได้ตัวใหม่

พ่อ ทำไมละลูก ก็ตัวเก่ายังดีอยู่ กระเป๋าขาดข้างใน ไม่มีใครเห็นหรอก ซ่อมแล้วก็ใส่เงินได้เหมือนเดิม

เดช ไม่ ไม่เอา ผมอยากได้กางเกงตัวใหม่ หนังสือเลขด้วย ปกมันขาดแล้ว ต้องซื้อใหม่ด้วย ไม่งั้น ผมไม่ไปโรงเรียน อายเพื่อนเค้า

พ่อ ไม่เห็นน่าอายเลย ปกหนังสือขาด พ่อเอากาวติดให้ ก็ดีเหมือนเดิม

เดช ไม่เอา ไม่เ อา ไม่เอา วันพรุ่งนี้ ผมไม่ไปโรงเรียน

เดช งั้นผมไม่กลับบ้าน จะยืนอยู่ตรงนี้

พ่อ กลับไปก่อน วันหลังค่อยซื้อ

เดช ไม่ ไม่ ไม่

พ่อ งั้นพ่อกลับคนเดียวก็ได้ (พ่อของเดชเดินหายไป)

เดช พ่อรอด้วย รอด้วย ผมกลับบ้านไม่ถูก อย่าเพิ่งไป

บทเรียน การอดออมเรื่อง "ชีวิตของลุงตุ๋ย"

หัวข้อ ชีวิตของลุงตุ๋ย

เวลา 50 นาที

ความคิดรวบยอด การอดออม เป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้คนเราสามารถมีเงินเหลือไว้ใช้ในคราวจำเป็นหรือตอนแก่เฒ่า

จุดมุ่งหมาย ให้นักเรียนเห็นถึงประโยชน์ของการอดออม

สื่อ ภาพพลิกเรื่อง "ชีวิตของลุงตุ๋ย"

การดำเนินการเรียนการสอน

ก. ขั้นเตรียม

ครูเตรียมภาพพลิกเรื่อง "ชีวิตของลุงตุ๋ย" พร้อมทั้งแนะนำนักเรียนว่า ครูจะเล่าเรื่องชีวิตของลุงตุ๋ยให้นักเรียนฟัง

ข. ขั้นดำเนินการ

ครูเปิดภาพพลิกทีละภาพและเล่าเรื่องราวตามภาพพลิกที่เปิดให้นักเรียนดู

ค. ขั้นสรุป

หลังจากเล่าเรื่องจบแล้ว ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 3 - 4 คน ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่า ลุงตุ๋ยเป็นคนดีในประเด็นใด
2. ถ้านักเรียนเป็นลุงทัด นักเรียนจะเลิกนิสัยในส่วนใด
3. นักเรียนคิดว่าในอนาคต ใครบ้างที่จะทำตัวอย่างลุงตุ๋ย

ภาพลุงตุ๋ยตอนวัยหนุ่ม กำลังเดินเข้าไปในธนาคาร	เมื่อลุงโตขึ้นทำงานทำการได้ ส่วนหนึ่งของเงินที่ลุงหาได้ ลุงก็นำไปฝากธนาคาร เพื่อที่จะได้เก็บออมไว้ใช้ยามแก่เฒ่า ชีวิตจะได้ไม่ลำบาก
ภาพชายหนุ่มคนหนึ่งกำลัง เต้นรำอย่างสนุกสนาน มีอาหาร เครื่องดื่มอยู่บนโต๊ะข้าง ๆ อย่างมากมาย	ลุงมีเพื่อนคนหนึ่ง ชื่อว่า ทัด ตอนเป็นหนุ่ม เขาหาเงินได้มากมาย รวยกว่าลุงมากมาย แต่เขาเป็นชอบเที่ยวเตร่สนุกสนาน หาเงินมาได้เท่าไร เขาก็กินใช้จนหมด ไม่เคยคิดเก็บออม
ภาพชายชราคนหนึ่ง กำลัง เข็นรถขายน้ำแข็งไสไปตามถนนในเมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่ง	เนื่องจากลุงทัดไม่รู้จักเก็บออมเลย เมื่อเขาแก่ตัวลง ก็ไม่มีเงินเหลือเก็บ รวมทั้งลูกหลานก็ไม่มี ลุงทัดเลยต้องหาเลี้ยงชีพแม้จะชราแล้วก็ตาม โดยการเข็นรถขายน้ำแข็งไส
ภาพลุงตุ๋ยยืนอยู่หน้าบ้าน หลังใหญ่ในมือถือกระป๋องออมสินข้างละใบ	ส่วนลุง รู้จักเก็บออมตั้งแต่วัยเด็กตอนเป็นหนุ่ม เมื่อลุงหาเงินได้ ส่วนหนึ่งลุงก็เก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น หรือเมื่อแก่เฒ่า ทุกวันนี้ลุงจึงมี ชีวิตที่สบาย เหตุนี้ลุงจึงขอสอนหลานทั้งสองของลุงว่า อย่าเอากระป๋องออมสินที่คุณพ่อคุณแม่ซื้อให้ทิ้ง แต่ควรหัดสร้างนิสัยประหยัด อดออมให้เกิดขึ้นกับตนเอง

1.2 ตัวอย่างเสนอแนะแนวการสอนด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับมัธยมศึกษาที่จัดสอนแยกเป็นกิจกรรมหลัก

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นลักษณะของการจัดการเรียนการสอนนั้น สามารถดำเนินการได้ในทำนองเดียวกันกับที่จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา รวมทั้งลักษณะของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็สามารถดำเนินการได้ในโครงสร้างเดียวกัน ในที่นี้ใคร่ขอยกตัวอย่างรายละเอียดเฉพาะส่วนของการวางแผนการสอนในงานวิทยานิพนธ์ของศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530 : 54 -102) เรื่อง "ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี" เพื่อยืนยันความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรม โดยในส่วนของแผนการสอนในกลุ่มทดลองได้วางโครงสร้างไว้ดังนี้

ครั้งที่	เรื่อง/กิจกรรมหลัก	แม่แบบที่ใช้
1	การปฐมนิเทศ	-
2	การสร้างความคุ้นเคย	-
3	การวางแผนการใช้จ่ายเงิน	การวางแผนการใช้จ่ายเงิน
4	การวางแผนการใช้จ่ายเงิน	รางวัลการเก็บออม
5	การซื้อของที่มีประโยชน์และคุ้มค่าเงิน	การซื้อของคุ้มค่าเงิน
6	การวางแผนการใช้เวลา	การแบ่งเวลา
7	การใช้เวลาทบทวนบทเรียน	เวลาว่างของวนิดา
8	การใช้เวลาในการช่วยเหลืองานบ้าน	เวลาปิดภาคเรียน
9	การนำสิ่งของที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์และการซ่อมแซมเสื้อผ้าซึ่งชำรุด	ของเก่าที่มีประโยชน์
10	การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของโรงเรียน	สาธารณสมบัติของโรงเรียน
11	การใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด	การประหยัดน้ำและไฟฟ้า
12	ปัจฉิมนิเทศ	คุณค่าของการประหยัด

ก. ขั้นนำ ครูสนทนาและซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่อง "ความรับผิดชอบ กระตือรือร้นในหน้าที่การงาน"

ข. ขั้นสอน 1. ครูฉายสไลด์เรื่อง "เดชจอมผลัดวันประกันพรุ่ง" ให้นักเรียนดู

2. เมื่อนักเรียนดูสไลด์จบแล้ว ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มละ 4 คน ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 นักเรียนเห็นหรือไม่กับการกระทำของเดช

2.2 หากนักเรียนเลือกได้ นักเรียนจะเลือกเป็นอย่างนักเรียนคนใดในเรื่องที่นำเสนอ

2.3 นักเรียนคิดว่า ตัวเองจะมีกิจกรรม หน้าที่การงานอะไรบ้างที่จะต้องดำเนินการให้เรียบร้อยในรอบ 1 เดือนข้างหน้านี้

ค. ขั้นสรุป ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องแนวคิดการปฏิบัติตนที่ได้จากการชมสไลด์และการอภิปรายทั้งหมด ท้ายสุดครูสรุปอีกครั้งว่าการรู้จักรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตนเป็นสิ่งที่ดีที่จะนำประโยชน์มาสู่ตนเอง

ง. การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความตั้งใจของนักเรียนในการดูสไลด์ของนักเรียน

2. ประเมินจากการรายงานผลการอภิปรายกลุ่มย่อยของนักเรียนว่าได้สาระสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียนมากน้อยเพียงใด

3. ประเมินจากความสามารถในการสรุปสาระที่ได้จากบทเรียนของนักเรียนในตอนท้าย

ภาพ	คำบรรยาย
ภาพที่ 5 ภาพนักเรียนกำลังนั่งทำการบ้านที่โต๊ะในชั้นเรียน เดชเดินเข้ามาในชั้นเรียนพอดี	เอ้าเดชคนเก่งมาพอดี ตอนอยู่มัธยม 1 เธอทำเกรดได้ 3 กว่า ปีนี้คงได้เหมือนเดิมนะพวกเรากำลังทำการบ้านเลขที่ครูให้ บางข้อเรายังคิดไม่ออก เธอมาร่วมคิดกับพวกเราไหม
ภาพที่ 6 ภาพเดชทำท่าเดินออกไปจากห้อง	ไม่หรอกเลขง่าย ๆ แค่นั้น ทำแป๊บเดียวก็เสร็จแล้ว แต่เรายังไม่อยากทำช่วงนี้ ยังเหนื่อยอยู่ อากาศก็ร้อนมากด้วย ไว้ว่าง ๆ สบายใจ มีอารมณ์ค่อยทำ
ภาพที่ 7 ภาพนักเรียนกำลังพรวนดินทำแปลงเกษตรมีเดชยืนดูอยู่ข้าง ๆ	เอ้า เดช เธอยังไม่ทำส่วนของเธอเหรอ ครูแบ่งให้แล้วนะ ครูบอกว่าทำให้เสร็จเร็ว ๆ ครูจะได้แจกเมล็ดพันธุ์ให้มาปลูก ดีนะ เราจะได้มีผักไปทานที่บ้านด้วย
ภาพที่ 8 ภาพเดชทำท่าเดินออกจากแปลงผัก	ยังหรอก ไว้วันหลังค่อยทำก็ได้ ตอนนี้เราเพิ่งเลิกเรียนภาษาอังกฤษมา ยังเหนื่อยอยู่ แปลงผักแค่นี้ ขุดเมื่อไรก็ได้หรอก ไว้รอให้ฝนใกล้ตกก็ดี จะได้ไม่ต้องรดน้ำผักให้เหนื่อยแรงอีกด้วย
ภาพที่ 9 ภาพนักเรียนกำลังหัดเล่นฟุตบอลอยู่ในสนาม มีเดชยืนดูอยู่ข้าง ๆ	เดช เดช มาฝึกเล่นฟุตบอลกับพวกเราเร็ว จะได้เป็นกองหน้าช่วยทำประตูให้ทีมเรา ตอนแข่งกีฬาสี เธอเคยเล่นเก่งออกฝึกเสียหน่อยจะได้มีกำลัง และยิงประตูเก่ง ๆ สีของทีมเราคงชนะแน่

ภาพ	คำบรรยาย
ภาพที่ 14 ภาพครูกำลังพูดกับนักเรียนในชั้นเรียนของเดช	ที่ดินตรงที่เธอปลูกผักอยู่ อาจารย์ใหญ่บอกว่า หลังจากห้องเราปลูกผักบุ้งแล้ว จะให้พี่มัธยมปลายปลูกคะน้าในหน้าหนาวที่กำลังจะมาถึงนี้ต่อ ครูไปดูแล้วตอนนี้ทุกคนถอนผักไปหมดแล้ว ยกเว้นแปลงของเดช ครูคงต้องอนุญาตให้นักเรียนมัธยมปลายพรวนดินทิ้งไป เพราะบอกให้ปลูกตั้งนานแล้ว เพิ่งจะได้มาปลูกตอนเขาจะเลิกปลูก
ภาพที่ 15 ภาพเด็กกำลังเล่นแข่งฟุตบอล เดชล้มลงกลางสนาม เพื่อน ๆ ยืนดูอย่างขบขัน	โธ่เอ๋ยเดช เห็นเคยเล่นเก่ง หวังจะช่วยให้ทำประตูกลับมาหมดแรงเสียนี่ นี่แหละหนา ตอนเรียกซ้อมผลัดโน่นผลัดนี่ มีข้ออ้างร่ำไป หาความขยัน กระตือรือร้นอะไรไม่มีสักอย่าง
ภาพที่ 16 ครูพละกำลังพูดกับเดช	ครั้งหลังนี้ ครูคงต้องเอาเธอออก เพราะเธออ่อนซ้อม เอาคนที่เขามีความตั้งใจฝึกซ้อมมาตลอดจะดีกว่า ต่อไปเธอควรจะต้องมีความตั้งใจทำหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีกว่านี้ มิใช่มีข้ออ้างอยู่ร่ำไป แล้วก็ไม่ได้ทำอะไรเลย แดดออกก็บ่นร้อน ฝนตกก็บ่นกลัวเปียก ไม่มีอะไรจะอ้างก็อ้างว่ายังเหนื่อยอยู่ ไปปรับปรุงตัวเองเสียใหม่ด้วย

แบบฝึกหัด เรื่องการประหยัดสิ่งของเครื่องใช้

(หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เอกสารลำดับที่ 7/2529 101 - 101)

ชุดที่ 1 รายงานบุคคล

ให้นักเรียนอ่านข้อความ 9 ข้อความข้างล่างนี้ทุกข้อมีความสำคัญเท่า ๆ กัน แต่ทุกคนอาจคิดไม่เหมือนกัน นักเรียนคิดว่าในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกของครอบครัว และโรงเรียน ถ้าให้ลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย นักเรียนจะเรียงลำดับความสำคัญอย่างไร โปรดเขียนเลข 1 หน้าข้อความที่เห็นว่าสำคัญมากที่สุดแล้วเขียนเลข 2, 3, 4 หน้าข้อความที่เห็นว่าสำคัญรอง ๆ ลงมา

..... มีชุดนักเรียนใหม่ทุกเทอม

..... รีดชุดนักเรียนทุกวัน วันละชุด

..... เมื่อใช้น้ำแล้วปิดก๊อกน้ำแน่นสนิททุกครั้ง

..... เก็บสมุดเก่าที่เหลือมาเย็บเป็นเล่ม ทำสมุดบันทึกหรือสมุดทดเลข

..... ใช้หนังสือเรียนเก่าที่มีอยู่ และไม่ซื้อถ้าไม่จำเป็น

..... ปิดทีวีเมื่อไม่มีคนดู

..... ทิ้งอุปกรณ์กีฬาไว้ในสนาม

..... วางหนังสือไว้หน้าห้องสอบ แล้วลืมนำกลับบ้านเมื่อสอบเสร็จ

..... เมื่อเพื่อนไม่มีกระดาษทดเลข ฉีกสมุดจดงานของตนให้เพื่อน

ชุดที่ 2 งานกลุ่ม

2.1 ตามความเห็นของกลุ่ม นักเรียนคิดว่าในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัวและโรงเรียน

เราควรให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องอะไร จาก 9 หัวข้อที่กำหนดให้

1. .....

2. .....

3. .....

ถ้าทุกคนในห้องให้ความสำคัญในเรื่องทั้ง 3 ข้างต้น เราคาดว่าจะเกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และโรงเรียนคือ

.....

.....

.....

.....

2.2 ตามความเห็นของกลุ่ม นักเรียนคิดว่าในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัวและโรงเรียน

เราควรให้ความสำคัญน้อยที่สุดในเรื่องอะไร จาก 9 ข้อที่กำหนดให้

1. .....

2. .....

3. .....

ถ้าทุกคนในห้องให้ความสำคัญน้อยที่สุดในเรื่องทั้ง 3 ข้างต้น เราคาดว่าจะเกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และโรงเรียนคือ

.....

.....

.....

.....

10.00 - 11.00 น. ....

11.00 - 12.00 น. ....

12.00 - 13.00 น. ....

13.00 - 14.00 น. ....

14.00 - 15.00 น. ....

15.00 - 16.00 น. ....

16.00 - 17.00 น. ....

17.00 - 18.00 น. ....

18.00 - 19.00 น. ....

19.00 - 20.00 น. ....

20.00 - 21.00 น. ....

21.00 - 22.00 น. ....

ในการจัดแผนการใช้เวลาดังกล่าวนี้ ท่านได้ตัดกิจกรรมอะไรออกไปบ้าง และด้วยเหตุผลใด

1.....เหตุผลที่ตัดออกเพราะ.....

2.....เหตุผลที่ตัดออกเพราะ.....

3.....เหตุผลที่ตัดออกเพราะ.....

2.1 ตัวอย่างแผนการสอนที่สอดแทรกศักยภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับประถมศึกษา

กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เรื่อง การประดิษฐ์ของใช้จากขวดน้ำพลาสติก เวลา 5 คาบ

ค. 1 ให้นักเรียนคิดทำของใช้จากขวดพลาสติกดังกล่าวที่ไม่ซ้ำกับที่ครูนำเสนอ และไม่ควรจะซ้ำกับของกลุ่มอื่น ๆ มากลุ่มละ 2 อย่าง

ค. 2 ให้นำขวดน้ำมาประดิษฐ์ของใช้ที่ตนคิดได้ในข้อ ค.1 พร้อมทั้งวาดภาพนำเสนอขั้นตอนการทำของใช้ดังกล่าวลงบนกระดาษ

ค. 3 ให้กลุ่มช่วยคิดว่า การนำเอาขวดพลาสติกดังกล่าวมาทำเป็นของใช้มีผลดีอย่างไรบ้าง

ค.4 ให้แต่ละกลุ่ม เตรียมส่งตัวแทนมารายงานผลการทำงานของกลุ่มในข้อ ค.1 - ค.3

ค.5 กิจกรรมทั้งหมด ให้เวลาทำงาน 1 ชั่วโมง โดยในการทำงานให้หยิบยืมแบ่งกรรไกรและคัดเตอร์ใช้ในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

ง. ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม ครูคอยดูแลนักเรียน สังเกตให้ทุกคนช่วยงานกลุ่ม ช่วยกันทำงาน ไม่มีการหลบหลีก รู้จักกล่าวขอบคุณเมื่อรับของจากคนอื่น กระตุ้นเตือนเมื่อจะหมดเวลา

จ. ให้แต่ละกลุ่มออกมารายงานผลงานของกลุ่มตน

ฉ. ครูสรุปบทเรียนโดย

ฉ.1 ให้นักเรียนช่วยกันนับว่า สามารถประดิษฐ์ของใช้รวมกันได้กี่ชิ้นที่ไม่ซ้ำกัน

ฉ.2 ให้นักเรียนติชมภาพวาดที่กลุ่มนำเสนอว่า สื่อความหมายได้ชัด ดูแล้วเข้าใจได้ง่าย ทำตามได้หรือไม่

ฉ.3 ให้นักเรียนช่วยกันนับว่า การนำเอาขวดพลาสติกดังกล่าวมาใช้มีผลดีอย่างไรบ้าง

การประเมินผลประกอบการสอน

ผลงาน

1. ได้สิ่งประดิษฐ์ไม่ต่ำกว่า 10 ชิ้นที่ไม่ซ้ำกัน
2. ได้ภาพวาดนำเสนอขั้นตอนการลงมือประดิษฐ์ที่ชัดเจน ทำตามได้ทันที
3. นักเรียนกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากการประดิษฐ์ของใช้ดังกล่าว โดยจะต้องครอบคลุมถึงการประหยัด การใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่ารวมอยู่ด้วย

พฤติกรรมนักเรียน

1. นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน
2. นักเรียนรู้จักร่วมมือกันทำงาน รู้จักแบ่งปันของใช้
3. นักเรียนทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด

2 .2 ตัวอย่างแผนการสอนที่สอดแทรกศักยภาพด้านความขยัน อดทน ประหยัดและอดออมในระดับมัธยมศึกษา

วิชาวิทยาศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง กำลังไฟฟ้าและวิธีการคิดค่าการใช้กระแสไฟฟ้า เวลา 3 คาบ

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

1. ให้นักเรียนสามารถคิดจำนวนหน่วยไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ได้
2. ให้นักเรียนรู้หลักวิธีการคิดคำนวณอัตราค่าใช้ไฟฟ้าได้

วัตถุประสงค์สอดแทรก

1. ให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
2. ให้ตระหนักถึงวิธีการประหยัดในการใช้ไฟฟ้า
3. ให้รู้จักควบคุมตนเอง ทำงานให้เสร็จในเวลาที่กำหนด และไม่ลอกงานของคนอื่น

เนื้อหาหลัก

กำลังไฟฟ้า มีหน่วยเป็นวัตต์ โดยคิดได้จากสมการคือ

$$P = VI$$

โดย P คือ กำลังไฟฟ้า มีหน่วยเป็นวัตต์

V คือ ความต่างศักย์มีหน่วยเป็นโวลต์

I คือ กระแสไฟฟ้ามีหน่วยเป็นแอมแปร์

ไพโรจน์ ปานอยู่ . "ผลของการสอนโดยการใช้กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามปกติที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร 2536 .

พรพิมล หาญกล้า. "ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูกตเวที ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2537 .

พวงพยอม ชิดทอง. "ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2536 .

พรรณผกา กุศลสถาพร. "การวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)" วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535.

มิลินทร์ สำเภาเงิน. " การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนจากการประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และ 2521. " วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524.

ยุพดี ปิดตะคุ. " ผลของการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. " ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร. 2537.

ราชบัณฑิตยสภา. <u>พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2525.</u> พิมพ์ครั้งที่ 4 อักษรเจริญทัศน์ กทม : 2531

รัตนา บำรุงชาติ . "ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถม-ศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และผลการใช้แถบเสียงนิทาน." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2532 .

รุ่งรัตน์ ไกรทอง. "ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2537.

วาสนา ปัทมาลัย. "ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเลยอนุกูลวิทยาลัย จังหวัดเลย." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2529.

วิชิต อิสระวิริยะกุล. "การทดลองสอนการประหยัดแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527 .

ศศวรรณ เทศศรีเมือง. "การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการชี้แนะที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2535.

ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ. "ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2530 .

สิริพร ดาวัน. "ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี. " ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2540.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 5 ชุดการสอนการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐานความขยันหมั่นเพียร กทม. : โรงพิมพ์คุรุสภา 2529.

Back, Kurt W. (Editor) . Social Psychology. New York : John Wiley & Sons, Inc. 1977.

Bandura, Albert. Social Foundations of Thought and Action : A Social Cognitive Theory. New Jersey : Prentice-Halls, 1986.

Bloom S. Benjam in. , Hastings, Thomas J. and Madaus, George F. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. McGraw-Hill Book Company, 1971.

Carter V. Good. Dictionary of Education. 3. Edition New York : McGraw-Hill 1973.

Krathwohl, D.R. and others. Taxonomy of Educational Objectives, Handbook 2 Affective Domain. New York : David McKay Co., 1964.

Shaw, Marvin E. and Costanzo, Philip R. Theories of Social Psychology. Second Edition, New York : McGraw-Hill International Book Company 1982.

นายสมหวัง	คันธรส	หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
นายผดุงชัย	ภู่พัฒน์	ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารเขตลาดกระบัง
นางพันธณีย์	วิหคโต	หัวหน้ากลุ่มวิจัยและประเมินผลกระบวนการเรียนการสอน

ผู้สังเคราะห์และเขียนรายงาน

รองศาสตราจารย์พิศิษฐ	ตัณฑวณิช	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสุรินทร์

ผู้ตรวจและพิจารณารายงาน

ศาสตราจารย์อุทุมพร	จามรมาน	ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นางสาวอรุณศรี	อนันตรศิริชัย	ผู้อำนวยการกองวิจัยทางการศึกษา
นางพันธณีย์	วิหคโต	หัวหน้ากลุ่มวิจัยและประเมินผลกระบวนการเรียนการสอน

คณะบรรณาธิการ

นางพันธณีย์	วิหคโต	หัวหน้ากลุ่มวิจัยและประเมินผลกระบวนการเรียนการสอน
ร.ท.หญิงสุดาวรรณ	เครือพานิช	กลุ่มวิจัยและประเมินผลกระบวนการเรียนการสอน
นายจันทร์	สกุลวงศ์ไพบูลย์	กลุ่มวิจัยและประเมินผลกระบวนการเรียนการสอน กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

ผู้เรียบเรียงและจัดทำต้นฉบับ

นายจันทร์	สกุลวงศ์ไพบูลย์	กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ
นางสาวจุฑามาส	เลกากาญจน์	กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ

ผู้ออกแบบปก

นายชูเกียรติ	เกิดอุดม	ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายวิชัย พยัคฆโส ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. 2542